

Kadrina Keskkool

Elumaja Sootaguse maaiüksusel

Uurimistöö

Luise Grethen Nirgi

12. klass

Juhendaja Evelin Tiiter

Kadrina 2020

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Eestimaa koolivõrgu kujunemisest 19. sajandil Undla kooli näitel.....	5
2. Undla algkool Sootaguse külas aastatel 1904–1930.....	10
2.1. Undla algkooli üldine iseloomustus	10
2.2. Õpetajad.....	15
3. Undla algkoolihoone pärast sulgemist (1930–2020).....	18
Kokkuvõte	23
Kasutatud materjalid.....	25
LISAD	28
Lisa 1. Väljavõte Undla valla talitaja protokolliraamatust 25. aprillil 1867	28
Lisa 2. Undla koolmeistri Joosep Abneri konsepti esikaas. „Geograafia“. 1869. aastal....	29
Lisa 3. Lehekülg Undla koolmeistri Josep Ahbneri geograafia vihikust 1869. aastal.	30
Lisa 4. Väljavõte Undla valla talitaja protokolliraamatust 5. detsembril 1870. aastal	31
Lisa 5. Väljavõte Undla valla talitaja protokolliraamatust 11. oktoober 1885.....	32
Lisa 6. Sootaguse koolmeister Karla Sallo 29. juunil 1915	33
Lisa 7. Sootaguse koolimajas tuletõrje naisjasokonna asutamiskoosolek 1935.....	33
Lisa 8. Sootaguse koolimajas tuletõrjeühingu naisjaoskonna asutamiskoosolek 1935.....	34
Lisa 9. Eesti Vabariigi 17. aastapäeva tähistamine Undla koolimajas 23. veebruaril 1935.	34
Lisa 10. Undla-Sootaguse Vabatahtliku Tuletõrje Ühingu 10. a juubelipidustuste plakat 15. märtsil 1936. aastal.....	35
Lisa 11. 14. juulil 1937. aastal koostatud Undla koolimaja piiriakt.....	36
Lisa 12. Katastri Ameti tunnistus talumaakoha „Undla kooli nr A-96“ oleva maaeralduse kohta 1938. aastal	37
Lisa 13. Kinokuulutus 1957. aastast.....	38
Lisa 14. Sootaguse küla ja Undla küla kaardid	39

Sissejuhatus

Minu uurimistöö teemaks on „Elumaja Sootaguse maaüksusel“. Teema valisin seepärast, et olen alates 2006. aastast selles majas elanud ning ka tulevikus maja pärija. Tundsin, et minu kui pärija kohus on teada saada 1904. aastal ehitatud maja ajaloo. Juba väiksest peale on mind Undla algkooli ajalugu huvitanud, sest aastate jooksul on välja tulnud maja renoveerimise käigus leide, näiteks vana pesulaud, hobuse rakend jms.

Sootaguse ja Undla on külad Kadrina vallas, Lääne-Viru maakonnas. Külad asuvad kunagise Undla mõisale kuulunud maa-alal. Teadaolevalt oli Sootaguse enamuse ajast mõisa põhiküla (1241 Svandaus, u 1900 *Comазь*).¹ 1920.–1930. aastatel tekkis Undla (1241 Undyl) asundusküla², ent 1940. aastal jagati see mitme küla vahel. Mõisa keskusest moodustati Tuulemäe küla. 1977. aastal taastati Undla külana³, mille osa oli aastatel 1977–2017 ka Sootaguse. Sootaguse sai uuesti eraldi külaks 2017. aastal.⁴

Käesoleva töö uurimisprobleem keskendub Undla algkooli ajaloole Sootaguse külas alates 19. sajandist kuni 20. sajandi alguskümnenditeni, selgitades välja koolihoone saatuse pärast 1930. aastat tänaseni, aastani 2020. Tulenevalt uurimisprobleemist sai uurimuse eesmärgiks üles kirjutada Undla koolimaja ajalugu, kuidas toimus koolitöö ning mis sai hoonest peale kooli sulgemist. Uurimisprobleemi lahendamiseks seadsin järgmised ülesanded:

- 1) otsida ja läbi töötada kirjandusallikad (raamatud, ajalehed, arhiiviallikaid, internetimaterjalid);
- 2) koguda mälestusi ümberkaudsetelt elanikelt ning Kadrina ajaloo kursis olevatelt inimestelt;
- 3) koostada kronoloogiline Sootaguse maaüksuse elumaja puudutav ajalugu.

Uurimismeetoditeks olid töö kirjandus- ja arhiiviallikatega, intervjuude läbiviimine.

Uurimistöö koosneb kolmest suuremast peatükist. Esimeses peatükis annan ajaloolise lühiülevaate koolivõrgu rajamisest 19. sajandil nii Eesti- kui Liivimaal, samuti Undla algkoolis. Töö teine osa jaguneb kaheks alateemaks ning hõlmab Undla algkooliaastaid 1904–1930, mil koolitöö hoones toimus. Selle peatüki koostamisel olen kasutanud peamiselt

¹ Sootaguse. [KNR] Eesti kohanimeraamat. [www] <http://www.eki.ee/dict/knr/index.cgi?Q=Sootaguse> (19.03.2020)

² **Autori märkus: asundusküla** – uus (maa-)asula, Eestis hrl 20. sajandi algupoolel endistele mõisamaadele rajatud või uudismaakohtadest kujunenud küla. Allikas: Sõnaveeb. EKI. [www] <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/asundus/1> (2.07.2020)

³ Undla. [KNR] Eesti kohanimeraamat. [www] <http://www.eki.ee/dict/knr/index.cgi?Q=undla&F=M&C06=et> (19.03.2020)

⁴ Sootaguse. [KNR] Eesti kohanimeraamat. [www] <http://www.eki.ee/dict/knr/index.cgi?Q=Sootaguse> (19.03.2020)

autentseid arhiiviallikaid. Kolmandas peatükis olen välja toonud Undla koolihoone saatuse Sootaguse külas pärast 1930. aastaid kuni tänaseni, aastal 2020.

Töös on kokkuvõtte, kasutatud allikate loetelu ja lisad.

Minu tänusõnad kuuluvad uurimistöö juhendajale Evelin Tiiterile.

1. Eestimaa koolivõrgu kujunemisest 19. sajandil Undla kooli näitel

Kuigi 1816. aastal vastu võetud Eestimaa talurahvaseadusega määrati, et mõisakogukonnad ehk vallad asutaksid iga 1000 elaniku kohta ühe kooli,⁵ jäi 19. sajandi algupoolel domineerima jätkuvalt koduõpetus.⁶ Ka Kadrina kihelkonnas ei avaldanud vastu võetud seadus kodu-uuriija Richard Tammiku hinnangul mingit mõju külakoolide ehk talurahvakoolide arengule. Tegu oli ju mõisa rajatud ning finantseeritud koolidega.⁷ Kuna ühiskond veel kirjutamist ja arvutamist kuigi palju ei vajanud, siis ei peetud vajalikuks ka neid oskusi talulastele laiemalt õpetada.⁸

Tammik kirjutab arhiiviallikatele toetudes, et muutused koolielus hakkasid Undla vallas tulema alles pärast 1834. aastat, kui konsistoorium⁹ hakkas Kadrina pastor Arnold Fr Knüppferilt nõudma regulaarset aruandlust koolide töö kohta. 1836. aasta Knüppferi aruandest selgubki, et kolme kooli asemel oli juba neli kooli ning paari aasta pärast kuus – Neeruti, Udriku, Jõepere, Hulja, Imastu ja Vohnja – kus kokku õppis umbes sada last.¹⁰

Undla kooli täpset loomisaega pole teada, kuid kooli olemasolu 19. sajandi esimesel poolel kinnitab mitu arhiiviallikat. Näiteks Knüppferi 1844. aastal konsistooriumile esitatud aruandes on muuhulgas kirjas, et Sootagusel õpetas koolmeister Juhan Tuompäe või Tompäh oma kodus lugemist algul seitsmeteistkümnele, siis paarikümnele lapsele. Sellest võib teha järelduse, et kool Undlas 1844. aastal kindlasti juba töötas, aga võib olla ka juba mõni aasta varem. Veel on arhiivimaterjalidest teada, et see koolmeister õpetas lapsi 1847. aastani, mil ta suri.¹¹

Veel on arhiividokumentides kirjas, et Undla koolmeistriks oli aastatel 1849-1850 iseõppinu Johan Fählmann, seejärel Johan Abner. Abner oli samuti iseõppinu, endine Hulja mõisa kutsar, kes käis Riias kroonu hobuseid õpetamas ning seejuures õppis ka ise vene ning saksa keelt. Tema käsutuses olevat olnud Sootaguse külas vana saun,¹² kus sai õppetööd läbi viia.

⁵ Eesti ajalugu. V. Pärissorjuse kaotamisest Vabadussõjani. (2010). / Tegevtoimetajad Toomas Karjahärm, Tiit Rosenberg. Peatoimetaja Sulev Vahtre. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, lk 281

⁶ Piirimäe, P., Seppel M., Andresen A., Pajur A. (2015). Eesti ajaloo õpik gümnaasiumile, II osa. Rootsi ajast 1905. aastani. Kirjastus Avita. [www] <https://www.opiq.ee/kit/23/chapter/1064> (25.03.2020)

⁷ Tammik, Richard. (2005). Kadrina kihelkond läbi aegade. Pärnu: AS Trükk, lk 645

⁸ Andresen, Lembit. (1974). Eesti rahvakoolid 19. sajandil kuni 1880-ndate aastate koolireformini. Tallinn, lk 85

⁹ **Autori märkus: konsistoorium** – kiriku haldusorgan. Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2018. [www] <https://bit.ly/2xw65P2> (27.03.2020)

¹⁰ Tammik, Richard. (2005). Kadrina kihelkond läbi aegade. Pärnu: AS Trükk, lk 646

¹¹ Samas, lk 656

¹² Samas, lk 656

Tammiku väitel oli 1852. aasta koolide nimestikus ka Undla kool, mis töötas mõisniku kulul. Mõis andis ruumi, kus töötaja elas, palkas koolmeistri ja hoolitses vajaduse korral ka remondi või muu eest.¹³ Koolmeistriteks olid sellel ajal mehed, naised alustasid kooliõpetaja ametis alles venestamisajal¹⁴ ehk 19. sajandi lõpus.

19. sajandi keskel algas koolides üleminek lugemiskoolilt lugemis- ja kirjutuskoolile.¹⁵ Seda üleminekut soodustas kindlasti ka see, et rahvakooli jõudsid seminariharidusega kihelkonna- ja külakoolmeistrid, kellest hakkas Vello Paatsi¹⁶ väitel kujunema ühiskonna vaimueliit, uueneva kooli ülesehitaja, laiemalt – eestluse kandja.¹⁷

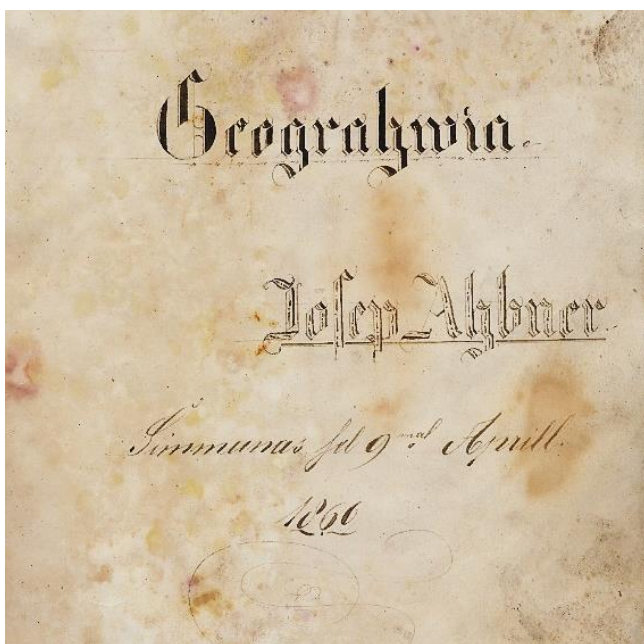

Foto 1. Väljavõte Undla koolmeistri Joosep Abneri geograafia vihiku kaanest 1869. aastal¹⁹

Ka Undla kooli jõuab uus põlvkond – koolmeister Johan Abner andis 1871. aastal ameti üle oma pojale Joosep Abnerile, kes oli juba läbi teinud Simuna kihelkonnakooli.¹⁸ Selle väite kinnituseks on kõrval oleval fotol (1) näha väljalõige Josep Abneri geograafia vihiku esikaanest, millel on dateering 9. aprill 1869. aasta (lisa 2). Nii koha, aga ka ilmselt kooli nimeks on märgitud Simuna. Säilinud on ka üks leht sellest vihikust (lisa 3).

Koolivõrgu arenemisega kaasnesid muutused ka õppetöö korraldamises ja sisus, kujunes välja ühe-klassiline kolme jaoga vallakool.²⁰ Üldiselt õppisid kohustuslikus vallakoolis 10–13-

¹³ Tammik, Richard. (2005). Kadrina kihelkond läbi aegade. Pärnu: AS Trükk, lk 651

¹⁴ Piirimäe, P., Seppel M., Andresen A., Pajur A. (2015). Eesti ajaloo õpik gümnaasiumile, II osa. Rootsi ajast 1905. aastani. Kirjastus Avita. [www] <https://www.opiq.ee/kit/23/chapter/1064> (25.03.2020)

¹⁵ Paatsi, V. (2001). Seal kirjutab nüüd juba karjapoiss... Eesti rahvakooli muutumisi 1840–1886. I. – Akadeemia 2001, nr 5, lk 876 [www] <https://www.digar.ee/arhiiv/nlib-digar:102087> (25.03.2020)

¹⁶ **Autori märkus: Vello Paatsi** – (1948-2015) Eesti geograaf, kultuuri- ja teadusloolane. Eesti Teadusinfosüsteem. [www] https://www.etis.ee/CV/Vello_Paatsi/est (27.03.2020)

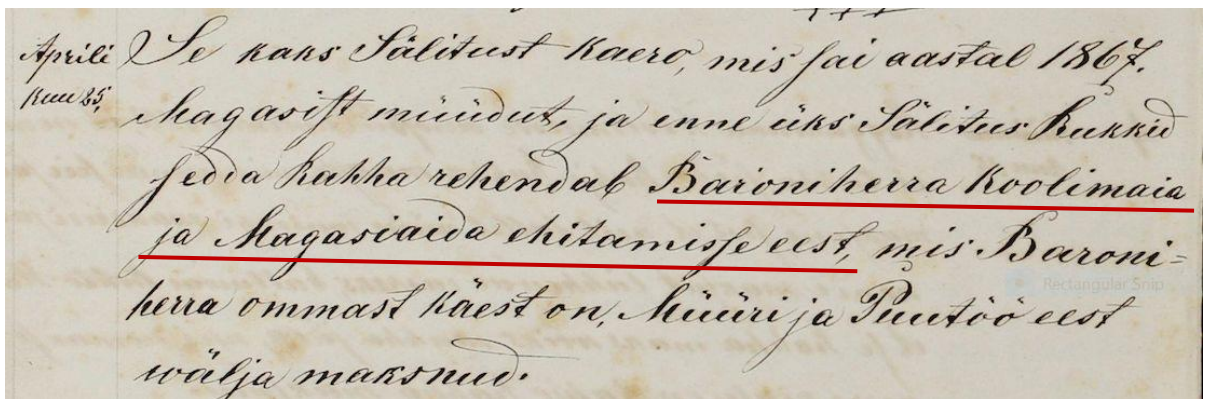
¹⁷ Paatsi, V. (2001). Seal kirjutab nüüd juba karjapoiss... Eesti rahvakooli muutumisi 1840–1886. I. – Akadeemia 2001, nr 5, lk 875. [www] <https://www.digar.ee/arhiiv/nlib-digar:102087> (25.03.2020)

¹⁸ Tammik, Richard. (2005). Kadrina kihelkond läbi aegade. Pärnu: AS Trükk, lk 656

¹⁹ RM 4806 Ar1 1843:1. Virumaa Muuseumid SA. (RM_4806Ar11843_1_2_pisipilt.jpg.) [www] <https://www.muis.ee/museaalview/3081812> (26.03.2020)

aastased lapsed kolm talve.²¹ Õppeaasta oli väga lühike 10. novembrist kuni 10. märtsini²², kuid 1870. aastatel on pikendati oktoobrist aprillini²³. Arvatavasti polnud see aeg siiski väga rangelt seatud, sest õppetöö Undla koolis Joosep Abneri ajal kestis teadaolevalt 1. novembrist 9. märtsini nagu märgib Richard Tammik oma raamatus „Kadrina kihelkond läbi aegade“.²⁴

1866. aasta vallaseadusega piiritleti täpsemalt ka valla ja mõisa kohustused. Uute koolide ehitamisega seoses jäi mõisa kohustuseks anda hoone ehituseks tasuta maa ja ehituspalgid. Vald pidi organiseerima palkide kohale veo ning ehitama valmis koolimaja.²⁵ Undla vallatalitaja protokolliraamatusse on 25. aprillil 1867. aastal tehtud sissekanne (foto 2, lisa 1) parunihärrale makstud kulutuste — „koolimaja ja magasiada ehitamiste eest“.²⁶ Sellest võib järeldada, et koolimaja oli siis kas juba olemas või ehitamisel.

Aprilli 25. päeval Saadud kirja, mis sai aastal 1867. koolimaja ja magasiada ehitamiste eest, mis Baroni-
herra ommast käest on, koolimaja ja magasiada eest
välja maksmine.

Foto 2. Väljavõte Undla valla talitaja protokolliraamatust 25. aprillil 1867. aastal. Sissekanne on tehtud parunihärrale makstud kulutuste — „koolimaja ja magasiada ehitamiste eest“.²⁷ (Lisa 1)

Mõned sissekanded valla talitaja protokolliraamatust kinnitavad koolimaja olemasolu. Näiteks 5. detsembril 1870. aastal on sissekanne, kus otsustatakse lubada valmistada koolimajja üks laud ja tahvli-laud ning selle töö palgaks lubati võtta magasilaekast raha (lisa 4). Teine näide

²⁰ Eesti ajalugu. V. Pärisorjuse kaotamisest Vabadussõjani. (2010). / Tegevtoimetajad Toomas Karjahärm, Tiit Rosenberg. Peatoimetaja Sulev Vahtre. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, lk 284

²¹ Piirimäe, P., Seppel, M., Andresen A., Pajur A. (2015). Eesti ajaloo õpik gümnaasiumile, II osa. Rootsi ajast 1905. aastani. Kirjastus Avita. [www] <https://www.opiq.ee/kit/23/chapter/1064> (25.03.2020)

²² Eesti ajalugu. V. Pärisorjuse kaotamisest Vabadussõjani. (2010). / Tegevtoimetajad Toomas Karjahärm, Tiit Rosenberg. Peatoimetaja Sulev Vahtre. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, lk 284

²³ Piirimäe, P., Seppel, M., Andresen A., Pajur A. (2015). Eesti ajaloo õpik gümnaasiumile, II osa. Rootsi ajast 1905. aastani. Kirjastus Avita. [www] <https://www.opiq.ee/kit/23/chapter/1064> (25.03.2020)

²⁴ Tammik, Richard. (2005). Kadrina kihelkond läbi aegade. Pärnu: AS Trükk, lk 654

²⁵ Eesti ajalugu. V. Pärisorjuse kaotamisest Vabadussõjani. (2010). / Tegevtoimetajad Toomas Karjahärm, Tiit Rosenberg. Peatoimetaja Sulev Vahtre. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, lk 284

²⁶ EAA.3882.1.18. Undla valla talitaja protokolliraamat. 11.02.1867–07.12.1885. [www] <https://bit.ly/2USIX5F> (27.03.2020)

²⁷ Samas, [www] <https://bit.ly/2USIX5F> (27.03.2020)

on 11. oktoobril 1885. aastast, kus muuhulgas kirjutati, et „[---]Koolimaja hoonete parandamine on valla [hooleks]”²⁸

Kui 1890ndate lõpus hakati Undla vallas kavandama uue koolimaja ehitamist, plaaniti see ehitada vana Sootaguse külakooli asemele.²⁹ Selle fakti põhjal võib eeldada, et vana koolimaja asus samas kohas, kuhu ehitati uus.

Koolielu hakkas Eestimaa kubermangus reguleerima 1878. aastal vastu võetud kooliseadus. Järjest rohkem hakati tähelepanu pöörama uutele õppeainetele ja nende metoodilisele õpetamisele, koolide sisustusele ning õppevahenditega varustamisele.³⁰

19. sajandi keskpaiku sisaldas õppeprogramm õppeainetena usuõpetust, emakeelt, rehkendamist ja laulmist. Kohustuslikuks õppeaineks oli ka geograafia, mis algas teisest õppeaastast. Ühel talvel tuli tutvust teha kodukubermanguga (koduümbrus, kihelkond, maakond, kubermang), teisel talvel läbi võtta maakera ehitus, Venemaa ja Euroopa riigid. Soovitavaks õppeaineks oli ajalugu ning vene keel, poistele võimlemine ja tütarlastele käsitöö.³¹ Tammiku väitel õpetati Undla koolis geograafiat ning vene keelt juba varem, alates 1876/77. õppeaastast ja see toimus õpetajate algatusel.³²

Ka paremate koolimajade ehitamisele hakati Eesti kubermangus rohkem tähelepanu pöörama.³³ Ikka enam ehitati korstna ja akendega koolimaju.³⁴ 19. sajandi lõpukümnenditel kerkis Undla vallas juba mitu uut spetsiaalselt kooliks ehitatud hoonet. Undla kooli ehitamine lükkus aga 20. sajandi algusesse, sest koolimaja ehitamise kavandamine ja otsuste vastu võtmiseks kulus mitu aastat. Miks see nii oli, sellest võib kahe ajalehe vahendusel saada pisut aimu.

Ajalehe Olevik veergudel kirjutati 30. märtsil 1899. aastal, et Undlasse kavatsetakse hakata ehitama uut koolimaja. Lehes öeldakse, et juba 1898. aastal võtsid Undla valla mehed ette asutada kaheklassilist ministeeriumikooli, mis taheti Sootaguse külakooli asemele ehitada.

²⁸ EAA.3882.1.18. Undla valla talitaja protokolliraamat. 11.02.1867–07.12.1885. [www] <https://bit.ly/2UDHRKN> (27.03.2020)

²⁹ Kadrinast. (1899). — Olevik, 30. märts, lk 6. [www] <https://bit.ly/3dIEhrA> (27.03.2020)

³⁰ Paatsi, V. (2001). Seal kirjutab nüüd juba karjapoiss... Eesti rahvakooli muutumisi 1840–1886. I. – Akadeemia 2001, nr 5, lk 875. [www] <https://www.digar.ee/arhiiv/nlib-digar:102087> (25.03.2020)

³¹ Eesti ajalugu. V. Pärisorjuse kaotamisest Vabadussõjani. (2010). / Tegevtoimetajad Toomas Karjahärm, Tiit Rosenberg. Peatoimetaja Sulev Vahtre. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, lk 284

³² Tammik, R. (2005). Kadrina kihelkond läbi aegade. Pärnu: AS Trükk, lk 654

³³ Paatsi, V. (2001). Seal kirjutab nüüd juba karjapoiss... Eesti rahvakooli muutumisi 1840–1886. I. – Akadeemia 2001, nr 5, lk 875. [www] <https://www.digar.ee/arhiiv/nlib-digar:102087> (25.03.2020)

³⁴ Eesti ajalugu. V. Pärisorjuse kaotamisest Vabadussõjani. (2010). / Tegevtoimetajad Toomas Karjahärm, Tiit Rosenberg. Peatoimetaja Sulev Vahtre. Tartu: Õpetatud Eesti Selts, lk 284

Siiski jäi see mõte tookord teoks tegemata. Uuesti võeti asi arutuse alla sama aasta 11. märtsil ja koostati palvekiri koolivalitsusele. Selles paluti 2000 rubla abiraha koolimaja ehituseks ning kooliõpetajale aastapalgaks 700 rubla. Undla vald omalt poolt lubas igal aastal kooli ülespidamiseks 300 rubla.³⁵

Kuidas asjaajamised edasi kulgesid, selgub neli aastat hiljem (15. veebruar 1903) ajalehest Uus Aeg³⁶, milles teatatakse, et kuna koolivalitsuselt vastust ei tulnud, „*lõivad suurem hulk Sootaguse mehi kartma, et vallamaksud ehk selle läbi liiga kõrgele kruvitakse*“ ning seepärast jäi asjaajamine soiku. Ajalehe väitel nõudis 1902. aasta sügisel Tallinna II jaoskonna rahvakoolide inspektor uuesti Undla valla valitsuselt kooli asutamise otsust. Mingil põhjusel oli see eitav, kuid ajalehes märgitakse, et „*inspektor ei arvanud seda mitte täielikuks*“, mistõttu 11. veebruaril 1903. aastal võeti kooli asutamine veel kord arutamise alla. Ajalehes märgiti, et „*Sootaguse mehed talurahva komisaari ettepanekul ja Undla ühendatud valdade talitaja käsu pääle*“ kogunesid Undla vallamajja uue kooli ehitamiseks nõu pidama. Kirjutatu põhjal võib järeldada nagu oleks kokku tulnud käsu peale. Siiski tegid komissarihärra juuresolekul kõik (23 meest) otsuse kool ainult siis asutada, „*kui kroonu poolt koolimaja ehitamiseks 5500 rubla antakse ja iga aasta 800 rubla kooliõpetajate palkadeks ja koolitarvitusteks lubatakse*“. Sootaguse mehed omalt poolt lubasid kooli iga-aastaselt 300 rublaga toetada.

Arvatavasti kõik need kokkulepped ka saavutati, sest nagu väidab Tammik „*1904. aastal ehitati uus ajakohane koolimaja ka Undla koolile Sootaguse külas*“.³⁷ Tammiku andmetele toetub ilmselt ka info Undla koolimaja ehitamise aasta kohta keskkonna agentuuri infolehel³⁸. Sealne teave on sinna kantud pärast 2009. aasta endise koolimajahoone inventeerimist.

³⁵ Kadrinast. (1899). — Olewik, 30. märts, lk 6. [www] <https://bit.ly/3dIEhrA> (27.03.2020)

³⁶ Kadrinast. (1903). — Uus Aeg, 15. veebruar, lk 3. [www] <https://bit.ly/2wxUz5X> (27.03.2020)

³⁷ Tammik, R. (2005). Kadrina kihelkond läbi aegade. Pärnu: AS Trükk, lk 676

³⁸ Pärändkultuuri objekt: Undla koolimaja (272:KOO:006). (17.06.2009). Keskkonna agentuur. <https://bit.ly/2Uhw0D7> (26.03.2020)

2. Undla algkool Sootaguse külas aastatel 1904–1930

2.1. Undla algkooli üldine iseloomustus

18. jaanuaril 1911. aastal toimus kõikides Venemaa algkoolides ühepäevane loendus ning see viidi läbi ka Undla algkoolis (foto 3). Alljärgneva peatüki koostamisel on kasutatud Eesti Ajalooarhiivi säiliku materjale, milles olevad andmed edastas 1911. aastal tollane Undla kooliõpetaja August Schneider.³⁹

Dokumendis märgiti, et Undla algkool asub Virumaal Kadrina kihelkonnas Undla vallas Sootaguse külas. Kooli kaugus kohalikust kihelkonnakirikust on $2 \frac{2}{3}$ versta⁴⁰ (ehk 2,5 km). Undla algkool on „*segakool*“, kus õpivad nii poisid kui tüdrukud. Kooli nimekirjas on 46 õpilast, neist poisse 20 ja tüdrukuid 26, kuid loenduse päeval oli koolis 41 õpilast. Õppekursuse kestvus on 3 aastat, mis tähendab, et kool on 3-klassiline. Kõiki õpilasi õpetab üks meesõpetaja ühes klassiruumis. Oma kuuluvuse järgi on kool ministeeriumikool ning õppimine on seal kõikidele tasuta.⁴¹

Foto 3. Undla algkool 20. sajandi alguses (täpne aeg määramata)⁴²

³⁹ EAA.5454.1.62. Andmed Virumaa algkoolide kohta. Undla algkool, lk 166–170

⁴⁰ **Autori märkus:** *verst* – vana vene pikkusühik = 1066,78 meetrit. Allikas: [EKSS] "Eesti keele seletav sõnaraamat" 2009. [www] <http://eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=verst> (26.04.2020)

⁴¹ EAA.5454.1.62. Andmed Virumaa algkoolide kohta. Undla algkool, lk 166–170

⁴² RM F 105:172. Undla algkool, Undla vald. Virumaa Muuseumid SA. [www] <http://www.muis.ee/museaalview/1307213> (25.05.2020)

Arhiividokumendis on andmeid ka eelmise, 1909.-1910. õppeaasta kohta. Märgitakse, et õppetöö algas 15. oktoobril 1909. ja lõppes 10. aprillil 1910. aastal. Enne kursuse lõppu lahkus koolist aga 11 õpilast (7 poissi ja 4 tüdrukut). Viiel päeval nädalas oli kuus, kuid laupäeval kolm õppetundi, mis tegi nädalas kokku 33 õppetundi.⁴³

Loenduspäeva dokumendis on koolihoone ehitamise ajaks märgitud 1904. aasta. Lisaks klassiruumile on majas veel 2 tuba õpetajate korteriteks ning köök. Alljärgnevas tabelis (1) on ruumide mõõtmed⁴⁴, mis on originaaldokumendis märgitud arssinates⁴⁵, kuid need on ümber arvutatud meetriteks.

Tabel 1. Undla algkoolis ruumide mõõdud (meetrites)

Mõõt	klassiruum	1. õpetaja korter	2. õpetaja korter
pikkus	10 m	5,7 m	5,7 m
laius	7 m	5 m	4,3m
kõrgus	3,2 m	3,2 m	3,2 m
põrandapind	99,5 m ²	40 m ²	34 m ²
õhk	448 m ³	179 m ³	153,6 m ³
aknaklaasi pindala	11,7 m ²	3,9 m ²	3,9 m ²

Allikas: EAA.5454.1.62. Andmed Virumaa algkoolide kohta. Undla algkool

1911. aastal kuulus Undla algkool ministriumikoolide hulka. Siin said õppida ka need lapsed, kellel nappis aega talutööde kõrvalt koolis käimiseks või puudus võimalus iga päev koolis käia. Ruumid olid õppetöö läbiviimiseks kohased, väljakäigud „*rahuldavad*“ ehkki külmad ning asusid väljaspool koolihoonet.⁴⁶

Koolile kuuluva maa suuruseks märgiti 1/6 dessantiini⁴⁷, kus asus koolimaja ning puukuur. Kooli maa-alal oli ka juurviljaaed, mida hooldas õpetaja. Koolmeister Schneider märgib aga loendusdokumendis, et „*lastele värskes õhus mängimiseks ruumi ei ole*“.⁴⁸

⁴³ EAA.5454.1.62. Andmed Virumaa algkoolide kohta. Undla algkool, lk 166–170

⁴⁴ Samas

⁴⁵ **Autori märkus:** *arssin* – endisaegne pikkusmõõt, näit. Venemaal 71,12 cm. Allikas: Eesti keele seletav sõnaraamat" 2009. [www] <http://eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=arssin&F=M> (26.04.2020)

⁴⁶ EAA.5454.1.62. Andmed Virumaa algkoolide kohta. Undla algkool, lk 166–170

⁴⁷ **Autori märkus:** *tiin* – endisaegne pinnamõõt, umbes 1,1 ha ehk vene *desjatina*. Allikas: Eesti etimoloogiasõnaraamat. [www] <http://eki.ee/dict/ety/index.cgi?Q=tiin> (25.04.2020).

Käesolevas uurimistöös: 1/6 tiinu = ~0,19 ha

⁴⁸ EAA.5454.1.62. Andmed Virumaa algkoolide kohta. Undla algkool, lk 166–170

Algkoolide loenduspäeval 1911. aastal märgiti dokumendis, et koolil oli ka raamatukogu 18 õpikuga (12 rubla väärtuses) ja 9 õpetaja raamatuga (10 rubla väärtuses). Samuti olid koolil geograafia seinakaardid (3 tk), 6 pilti ning gloobus.⁴⁹

Aruandes on märgitud üks lisaõppeaine – häälega laulmine, mida õpetas koolmeister Schneider, kes selle töö eest tasu ei saanud. Tundide tulemuseks märgitakse õpilaste oskust laulda kahe- ja kolmehäälselt.⁵⁰

Arhiivisäilikus „Aruanded võimlemise ja sõjalise õppuse kohta“ kirjeldatakse 21. veebruaril 1913. aastal 51 õpilasega Undla algkoolis toimunud juubelipidustusi, millega tähistati Romanovite dünastia 300. aastat. Kool oli kaunistatud kuuseokstega, heisati kooli lipp, loeti luuletusi ning lastekoor laulis vaatajate rõõmuks laulu „Elagu, elagu meie Vene tsaar“. Pidupäevakõnes vaadati tagasi aastasse 1613 ning kohal viibijatele jagati brošüüre, pakuti teed ja „sakuskat“. Juubelipidustusteks eraldas Undla vallavalitsus koolile 3 rubla sularahas ning 12 eksemplari raamatuid „laste harimiseks“.⁵¹

Õppekava 1914. aastast nõudis kindlasti usuõpetuse tunde, mis jagunesid järgnevalt: 2 tundi katekismust, 3 tundi piiblilugu, 1 tund piibli lugemist ja 1 tund kiriku laulmist. Iga koolilaps pidi läbima 8 usuõpetuse tundi.⁵²

Esimese koolitööd puudutava määruse andis välja Eesti Ajutine Valitsus 2. detsembril 1918. aastal, millega muudeti õpilaste emakeel õppekeeleks kõikides koolides. Määrus seadustas, et võõrkeeli võis vabatahtlikult õpetada alates neljandast klassist ning usuõpetus tunnistati samuti vabatahtlikuks aineks.⁵³ 1922.-1923. aasta aruandes märgiti, et esimeseks võõrkeeleks Undla algkoolis oli saksa keel.⁵⁴

Eespool toodud materjali Undla algkooli kohta on hea võrrelda 12. juunil 1923. aastal esitatud andmetega. Need on 1922.-1923. õppeaasta kohta esitanud statistikabüroole koolijuhataja V. Nelke⁵⁵. Õppekursuse pikkus oli nüüd neli aastat (1.–4. klass) ja sellel õppeaastal kestis kool 18. septembrist 2. juunini, see oli kokku 180 õppepäeva aastas. Märgiti, et kool oli sellel

⁴⁹ EAA.5454.1.62. Andmed Virumaa algkoolide kohta. Undla algkool, lk 166–170

⁵⁰ Samas

⁵¹ EAA.3822.1.5. Aruanded võimlemise ja sõjalise õppuse kohta

⁵² EAA.3822.1.3. Undla vallakooli aastaaruanded (1893–1917)

⁵³ XX sajandi kroonika. Eesti ja maailm. I osa, 1.01.1900 - 16.06.1940. (2002). / Aluskäsikiri Graf, M., toimetajad-koostajad Aasma, K. jt. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, lk 184

⁵⁴ ERA.T-3.22.3836. Undla mõis Undla kooli nr. A96 talu

⁵⁵ **Autori märkus:** Nelke, Voldemar. Snd 1889. a Virumaal Kadrina v. Ojaveski k., arr. 15.11.48, trib. 31.03.49 §58-1a, 25+5, väh. 7 a.; Mordva ANSV Dubravlag; Irkutski obl. Ozjorlag, vab. 19.12.55, surn. peale vab. 1957, oli 6-kl. kooli juhataja. [ük 2915/ 10562]. Allikas: Andmed ja nimekirjad. Vabamu. <http://okupatsioon.ee/et/andmed-ja-nimekirjad> (28.04.2020)

õppeaastal kaheks nädalaks leetrite tõttu ajutiselt suletud, samuti jäi õpetajate puudumise tõttu ära kümme koolitundi.⁵⁶

Enamik õpilasi (37 õpilast 39st) käis koolis kuni kolme kilomeetri kauguselt. Õpilaste arv 1922.-1923. õppeaastal oli 39, neist 25 poissi ja 14 tüdrukut. Õpilaste koolist puudumise põhjuste üle peeti üsna täpset arvestust. Enamasti puudusid õpilased koolist haiguse pärast, kuid ka kodustel põhjustel. Mõned puudumised olid märgitud ka „*teadmata põhjustel*“, vaesuse pärast keegi koolist väidetavalt ei puudunud.⁵⁷

Undla algkool asub endiselt $\frac{1}{6}$ tiinu⁵⁸ suurusel maa alal. Koolil ei olnud oma põllumaad ega ka lisaks koolimajale koolitöö otstarbeks teisi hooneid. Arhiividokumendis kirjeldatakse koolimaja kui ühekordset puust hoonet, milles viimane klassitubade remont tehti 1919. aastal. Võrreldes 1911. aastaga oli klassiruumide nüüd kaks, mõlematel pikkust 7,3 meetrit kuid laiust ühel toal 5,65 meetrit ja teisel 4 meetrit. Väiksem klassiruum oli mõeldud 17 õpilasele, suurem 22 õpilasele. Mõlemad toad olid kolme aknaga valgusküllased ruumid. Pimedal ajal oli valgusallikaks petrooleumilamp. Algkoolil oli ka muusikainstrument - orel.⁵⁹ Ümberehitamine kahetoaliseks võis olla seotud ka Eesti Vabariigis 4-klassilise koolikohustuse sisseseadmisega.

Dokumendis on märgitud ka pinkide ja laudade arv – 23, kusjuures laua pikkus oli 1,12 meetrit ning lauaplaat 15-kraadise kallakuga.⁶⁰

Kooli raamatukogus oli nüüd 27 raamatu asemel juba 80 raamatut. Aruandes märgitakse, et „*õpetaja arvel*“ sai kool ka ühe ajakirja⁶¹, kuid ei ole lisatud, mis ajakiri see oli ja kas „*õpetaja arvel*“ tähendab, et õpetaja on ise selle tellinud.

Ruumides oli ahjuküte. Klassidesse pääses koridorist läbi eraldi uste. Ruumide õhutamine toimus akna, mitte seinaga ega ka elektriventilaatori kaudu⁶², mis oli moodsates koolimajades juba kasutusel.

Koolil puudus ühiselamu, kuid siiski oli õpilastel seal vajadusel ööbimise võimalus. Ka ei olnud eraldi pesemise ja söögivalmistamise ruumi ning võimlemissaali, kuid 24,5-

⁵⁶ ERA.T-3.22.3836. Undla mõis Undla kooli nr. A96 talu

⁵⁷ Samas

⁵⁸ **Autori märkus:** *tiin* – endisaegne pinnamõõt, umbes 1,1 ha ehk vene *desjatina*. Allikas: Eesti etimoloogia-sõnaraamat. [www] <http://eki.ee/dict/ety/index.cgi?Q=tiin> (25.04.2020). Uurimistöös $\frac{1}{6}$ tiinu = ~0,19 ha

⁵⁹ ERA.T-3.22.3836. Undla mõis Undla kooli nr. A96 talu

⁶⁰ Samas

⁶¹ Samas

⁶² Samas

ruutmeetrine riiehoold oli koolimajas olemas. Märgitakse, et algkooli õuealal oli olemas mänguala (900 m²)⁶³, mida 11 aastat tagasi ei olnud.

Ambulatooriumit koolil ei olnud, selle puudust korvas koduapteek. Lähim arst asus Undla algkoolist 2 km kaugusel. Neljast töötajast elas koolimajas korteris ainult koolijuhataja, kahe õpetaja ja kooliteenija seal elamispinda ei olnud. Teenija kuu sissetulekuks määrati 400 marka⁶⁴. 1922.-1923. õppeaastal maksti toetust ka puudust kannatavale neljale õpilastele, kokku 4620 marka. Toetajad olid: Undla vallavalitsus (1500 mrk), Virumaa lastekaitse ühing (500 mrk) ja Haridusministeerium (2620 mrk).⁶⁵ Kuidas toetus nelja lapse vahel jaotati, see aruandest ei selgu.

Mitme õpilasega Undla algkool Sootagusel 1929. aasta sügisel tööd alustas, pole teada. Richard Tammiku andmetel 1929. aasta sügisel õppetöö katkes⁶⁶. Ajaleht Waba Maa andmeil oli 1930. aasta alguses koolis vaid seitse õpilast, mistõttu kool suleti ning õpilased jätkasid õpinguid Kadrina algkoolis.⁶⁷ Allpool olevas tabelis 2 on allikate põhjal välja toodud õpilaste arv Undla algkoolis 1906-1930. aastatel.

Tabel 2. Õpilaste arv Undla algkoolis 1906-1930

Õppeaastad	Poisid	Tüdrukud	Kokku
1906/07	20	11	31
1907/08	22	6	28
1908/09	21	12	33
1909/10	21	23	44
1910/11	20	26	46
1911/12	25	28	56
1912/13	24	25	49
1913/14	20	21	41
1914/15	15	16	31
1915/16	18	13	31
1916/17	9	13	22
1917/18	15	16	31
1922/23	25	14	39
1929/30	?	?	7

Kasutatud allikad:

- EAA.3822.1.3. Undla vallakooli aastaaruanded (1893–1917);
- EAA.5454.1.62. Andmed Virumaa algkoolide kohta. Undla algkool;
- ERA.T-3.22.3836. Undla mõis Undla kooli nr. A96 talu;
- Waba Maa, 15. jaanuar 1930.

⁶³ ERA.T-3.22.3836. Undla mõis Undla kooli nr. A96 talu

⁶⁴ **Autori märkus: mark** – varasem Soome ja Saksamaa rahaühik, 1919–1927 ka Eesti Vabariigi suurem rahaühik. Allikas: EKSS. [www] <https://bit.ly/37b1Sy0> (24.04.2020). Kui jagada teenija kuutasu 400 marka 24 tööpäevaga, tuleb keskmine päevatasu 19 marka. 1925. a mais oli Eestis töölise keskmine palk 28,7 marka tunnis. Kõige madalamat tunnipalka (19,3 ja 19,2 marka saadi pesukodades ning keemiatööstuses. Allikas: Tööliste palgad Eestis. (1925). – Kaja, 30. juuli, lk 5. [www] <https://bit.ly/3f0wHsP> (29.04.2020) (Lisa 8)

⁶⁵ ERA.T-3.22.3836. Undla mõis Undla kooli nr. A96 talu

⁶⁶ Tammik, R. (2005). Kadrina kihelkond läbi aegade. Pärnu: AS Trükk, lk 681–682

⁶⁷ Algkool suleti. (1930). – Waba Maa, 15. jaanuar, lk 6. [www] <https://bit.ly/2WhZP6x> (30.04.2020)

2.2. Õpetajad

20. sajandi alguses olid just õpetajad ehk koolmeistrid need, kes hoidsid üleval kooli vaimu, nakatasid uudishimulikke (talu)lapse lugema ning kirjasõna õppima. Nii oli see ka maailma pildis väikes Undla koolimajas Sootaguse külas.

Arhiividokumendi „Undla vallakooli aruanded“⁶⁸ põhjal algas koolitöö vastvalminud Undla koolimajas 1906.-1907. õppeaastast. Undla koolmeistrina alustas 1907. aasta 1. jaanuarist

Foto 4.
August Schneider
(1908)

tööd väljaõppinud õpetaja **Anton Sallo** (aastapalk 150 rubla). 1908.-1909. õppeaastal Undla kooliõpetaja vahetus ning uue koolmeistrina asus tööle **Richard Klesmans** (aastapalk 190 rubla).

Kadrina kodu-uurija Tammiku väitel õpetas lapsi Undla algkoolis järgmised 11 õppeaastat (1909-1920)⁶⁹ **August Voldemar Schneider (Nõmmaru)** (sünd 29.05.1886) (foto 4⁷⁰).

Ta oli rahvuselt eestlane ja usult luterlane. Kui 18. jaanuaril 1911. aastal toimus ülevenemaaline algkoolide loenduspäev, oli Undla algkooli kohta andmete edastaja koolmeister Schneider.

Loendusega koguti lisaks kooliga seotud andmetele infot ka õpetajate kohta. Kuna August Schneider kirjutas enda kohta, võib säilikus kirjapandud infot lugeda usaldusväärseks. Schneideril oli nii keskharidus kui ka kutsetunnistus. Undla algkoolis tööd alustades (1909) oli ta selleks ajaks õpetajana töötanud kokku viis aastat. 1910.-1911. õppeaastal andis ta nädalas 33 tundi ning tema põhipalgaks aastas oli 200 rubla. Aastatel 1913.-1915. aastal oli ta palk aga juba 360 rubla aastas, kusjuures Undla vallalt sai ta lisaks aastas töötasu 1800 rubla.⁷¹

Arhiivis säilinud sõjaväekohustuslaste nimekirjad ajaperioodil 1905-1915 sisaldavad infot ka August Schneideri kohta. Säilikust selgub, et 18. juulil 1914. aastal oli ta sõja puhkemisega seoses kutsutud sõjaväeteenistusse 295. Svirski polku. 25. augustil 1915. aastal oli August Schneider märgitud aga teadmata kadunuks. Teda autasustati 4. järgu Georgi medali ning ristiga.⁷² Toetudes nii arhiivis säilinud Undla vallakooli aasta-aruannetele⁷³ kui ka

⁶⁸ EAA.3822.1.3. Undla vallakooli aastaaruanded (1893–1917)

⁶⁹ Tammik, R. (2005). Kadrina kihelkond läbi aegade. Pärnu: AS Trükk, lk 681

⁷⁰ EAA.635.1.770.13. Õpetaja kutse taotlejate fotode album 1908. [www] <https://bit.ly/2yiyxr8> (1.04.2020)

⁷¹ EAA.5454.1.62. Andmed Virumaa algkoolide kohta. Undla algkool, lk 170

⁷² EAA.78.1.208. Списки лиц зачисленных в запас армии (1905–1915), lk 85–87

⁷³ EAA.3822.1.3. Undla vallakooli aastaaruanded (1893–1917)

genealoogilise andmestiku veebisaidile Geni⁷⁴, teeb töö autor järelduse, et August Schneider ei jäänud sõjas kadunuks ning tegemist oli eksitusega. Aasta-aruanete põhja saab kindlalt väita, et Schneider oli juba Undla koolis õpetajana tööl alates 1915. aasta sügisest ning kindlasti töötas ta seal veel ka 1918. aastal.⁷⁵ Geni kinnitab, et August Schneideri surma-aasta oli 1979.⁷⁶

Kui August Schneider 1914. aasta suvel sõjaväeteenistusse kutsuti, asendas teda **Jakob Avik**,

kes oli klassiõpetajana töötanud juba aastast 1899. Avik sai hariduse Tallinna Linna Koolis ning töötas Undla kooli õpetajana aastatel 1914-1915 (aastapalk 360 rubla).⁷⁷

Kadrina kodu-uuriija Tiiu Uusküla erafotoarhiivis on säilinud 29. juunil 1915. aastal jäädvustatud foto (5), mille tagumisel küljel on lisaks dateeringule järgmine tekst: „*Sootaguse koolmeister Karla Sallo*“ (lisa 6). Kuna üheski säilinud aastaaruandes tema nime ei leia, pole võimalik ka täpsustada, millal ta Undla algkoolis töötas. Ainuke info Karla Sallo kohta ongi foto tagaküljele kirjutatud amet, nimi, kuupäev ja aasta.

Foto 5. Karla Sallo 29. juunil 1915. Allikas: Tiiu Uusküla erakogu

Undla vallakooli aruandest selgus veel, et samal ajal August Schneideriga, alates 2. novembrist 1916. aastast, töötas Sootaguse koolimajas ka „*algteadmistega*“ õpetaja **Johanna Kiik** (snd 14.12.1892), kelle töötasu oli 50 rubla aastas. 1917. aasta aruandes loeti ta juba koolipersonali hulka, kellel oli algkooliharidus ja kutsetunnistus. Hariduse oli ta saanud Tartu kooliõpetajate kursuselt. Asetäitja Johanna Kiik oli rahvuselt eestlane ja usult luterlane.⁷⁸

Kõikide Undla koolis töötanud õpetajate kohta andmeid säilinud pole. Näiteks 1922.-1923. õppeaasta statistilises aruandes ei ole õpetajate kohta infot talletatud. Tammiku andmetel oli 1924.-25. õppeaastal ametis **August Saukas** ning järgmisel õppeaastal **August Pikkat**, kes mõlemad töötasid üksinda, sest laste arvu vähenemise tõttu kahte õpetajat enam ei vajatud.⁷⁹

⁷⁴ August Woldemar Nõmmaru (Schneider). (2010). Geni.com. [www] <https://bit.ly/2z5ye04> (1.04.2020)

⁷⁵ EAA.3822.1.3. Undla vallakooli aastaaruanded (1893–1917)

⁷⁶ August Woldemar Nõmmaru (Schneider). (2010). Geni.com. [www] <https://bit.ly/2z5ye04> (1.04.2020)

⁷⁷ EAA.3822.1.3. Undla vallakooli aastaaruanded (1893–1917)

⁷⁸ EAA.3822.1.3. Undla vallakooli aastaaruanded (1893–1917)

⁷⁹ Tammik, R. (2005). Kadrina kihelkond läbi aegade. Pärnu: AS Trükk, lk 681–682

Eesti Riigiarhiivi säilikus „Algkooliõpetajate palgalehed“⁸⁰ on andmed kõikide Undla valla koolide õpetajate töötasude kohta. 1928. aastal vahetus Eestis mark krooniga. Palgalehtedelt saadud andmed näitasid, et palk koosnes mitmest osast: normipalk ja palk ületundide eest. Maksti ka „*perekonna abiraha*“. Õpetajad said palka nii valla eelarvest kui ka riigilt.

Keskmiselt oli õpetaja August Pikkati kuupalk 1927. aastal 13000 marka, mis oli võrreldav Eestis 1927. aastal haridusministeeriumi andmetel algkooliõpetaja kõrgema palgaga, 14000 marka.⁸¹ 1928. aastal oli õpetaja August Pikkati palk Eestis kroonides 133.60. Päevaleht avaldas 1929. aastal eelmise aasta Eestis tööliste keskmise palga, mis oli meestel 26 krooni ning naistel 17.80 krooni kuus. Seega võrreldes väikese Undla algkooli maakooli õpetaja sissetulek meestöölise aastapalgast üle viie korra suurem.⁸²

⁸⁰ ERA.3138.3.263. Algkooliõpetajate palgalehed (Maidla vald – Undla vallani. Jaanuarist 1927 kuni märts 1928)

⁸¹ Kann, N. (1927). Kooliõpetajate palgad Saksamaal ja meil. – Päevaleht, 28. september (lk 2). [www] <https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=paevalehtew19270928.2.7> (25.04.2020)

⁸² Põllutöölise palgaolud 1928. aastal. (1929). – Päevaleht, 6. veebruar (lk 7). [www] <https://dea.digar.ee/article/paevalehtew/1929/02/06/36>

3. Undla algkoolihoone pärast sulgemist (1930–2020)

Esialgu ei jäänud Undla algkoolihoone pärast sulgemist kasutult seisma, vaid sellest kujunes kohaliku rahva aktiivne kooskäämise koht. Näiteks edastas 1935. aastal Virumaa Teataja, et 23. veebruaril korraldas Undla-Sootaguse Vabatahtlik Tuletõrjeühing Sootaguse koolimajas Eesti Vabariigi 17. aastapäeva aktuse. Nimetatud aktusel jagas Jumalasõna Kadrina koguduse köster-koolmeister Gustav Karlson ning aktusekõne pidas malevkonna pealik Paul Pedisson, aktusel laulis ka meeskoor. Aktusele järgnes koosviibimine.⁸³

(Lisa 9)

Algkooli hoones pidas 1935. aasta viimasel jõulupühal, 27. detsembril oma asutamiskoosoleku Undla-Sootaguse tuletõrje naisjaoskond. Virumaa naisjaoskonna asutamine oli tingitud ühingu järjest laienevast tegevusest.⁸⁴ (Lisa 7) Virumaa Teatajas kirjutati 1936. aasta 3. jaanuaril, et naisjaoskonna asutamisest võtsid „ümbruskonna perenaised ja peretütred elavalt osa“. Tuletõrjeühing ühes asutatud naisjaoskonnaga oli ümbruskonnas ainuke omataoline organisatsioon. Ajalehes märgiti, et jaoskonna tööks annab võimalusi „avar endine Sootaguse koolimaja, millele möödunud aastal tuletõrjeühingu poolt ehitati ka nägus näitelava.“⁸⁵ (Lisa 8)

Eesti Teatri- ja Muusikamuseumi arhiivis on säilinud 1936. aastal välja antud plakat (foto 6, lisa 10), millel antakse teada 15. märtsil Sootaguse koolimajas Undla-Sootaguse Vabatahtliku Tuletõrje Ühingu 10. aasta juubelipidustustest.

Foto 6. Plakat Undla-Sootaguse Vabatahtlik Tuletõrje Ühingu pidustuste toimumise kohta⁸⁶

Vannutatud maamõõtja August Nurga 14. juulil 1937. aastal koostatud piiriaktis märkis ta, et endine koolihoone kuulus Undla vallavalistusele, kuigi oli valla nimele veel kinnitamata.

⁸³ Vabariigi aastapäeva pidustusi maal. (1935). – Virumaa Teataja, 20. veebruar, lk 2. [www] <https://bit.ly/2AOzVAu> (18.06.2020)

⁸⁴ Tuletõrje naisjaoskond Undla-Sootagusele. (1935). – Virumaa Teataja, 18. detsember, lk 5. [www] <https://bit.ly/2UZVJ37> (12.05.2020)

⁸⁵ Undla naised organiseerusid. (1936).). – Virumaa Teataja, 3 jaanuar, lk 5. [www] <https://bit.ly/35R9Dss> (12.05.2020)

⁸⁶ ETMM 8279 Af 121:1/S2:106. Eesti Teatri- ja Muusikamuseum. [www] <https://www.muis.ee/museaalview/1706908> (26.03.2020)

August Nurga sõnul kasutati hoonet „*praegu Undla valla vaestemajana*.”⁸⁷ (Lisa 11) Kodu-uurija Tiiu Uusküla andmetel nimetati endist koolimaja selle nimega seepärast, et seal elas üks ema oma lastega (perenimega Rebane), kes olid vaesed.⁸⁸ Seega võis see olla ka mitteametlik nimi, kuigi Nurga koostatud piiriakt oli ametlik dokument, mistõttu võib eeldada, et selles kasutatud nimed on siiski ametlikud ja endine koolimaja oligi mõned aastad kasutusel vaestemajana. Allpool oleval fotol 7 on väljalõige 10. septembril 1938. aastal kinnistatud talumaakoha „Undla kooli nr A96“ plaanist.

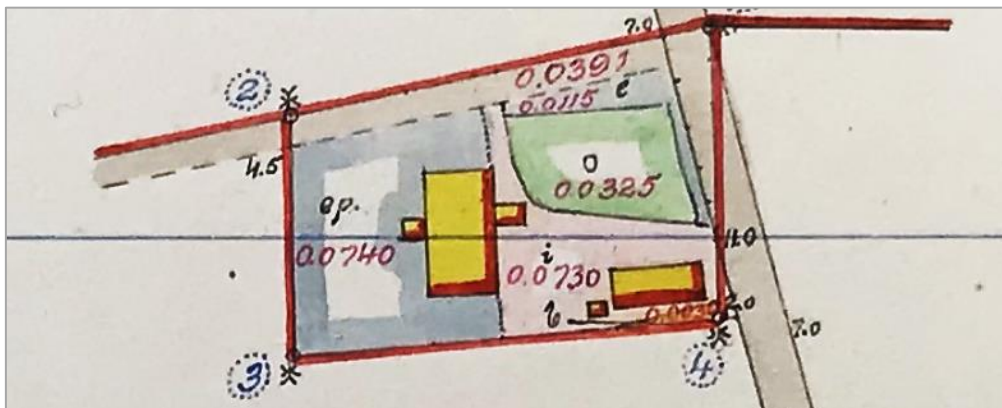

Foto 7. Väljalõige 10. septembril 1938. aastal kinnistatud talumaakoha „Undla kooli nr A96“ plaanist. Tähistused kaardil: o – viljapuuaiad (0,0325); b – põllumaa (0,0030); e – karjamaa; i – tulutamaa (0,0130); ü – üldmaa (0,0391); Kokku 0,2331 hektarit.⁸⁹ (Lisa 12)

Undla vallavolikogu koosolekul 16. märtsil 1940 võeti vastu ka otsus, mis puudutas Undla valla endist Sootaguse koolimaja. Koosolekul määrati hoone enampakkumisele alghinnaga

27. aprillil 1940 kell 14 Undla vallamajas

müüakse oksjoni teel

kinnisvara, end. Undla algkooli krunt,

koolimaja

ja kõrvalhooned, mis asuvad Sootaguse külas, 5 klm. Kadrina jaamast. Hinne Kr. 2050. Tagatis 10% nõuetav. Lähemaid teateid saab vallavalitsuselt. Koolimaja on korras hoone, tsinkplekist katusega. Sobiv käsitöölisele.

Undla vallavanem.

2050 krooni.⁹⁰ Oksjon toimus 27. aprillil 1940. aastal kell 14 Undla vallamajas.

Kõrval olev teade (foto 8) ilmus Virumaa Teatajas 19. aprillil 1940. aastal. Teates märgitakse, et “*Koolimaja on korras hoone, tsinkplekist katusega. Sobiv käsitöölisele.*” Teate edastajaks oli Undla vallavanem.⁹¹

Foto 8. Endise Undla algkooli krundi oksjoniteade (Virumaa Teataja, 19 aprill 1940⁹²)

⁸⁷ ERA.62.28.19688. Undla kool nr A-96

⁸⁸ Tiiu Uusküla (16.03.2020). Algkool Sootagusel. Luise Grethien Nirgi. [Kirjalikud mälestused]. Kadrina

⁸⁹ ERA.T-3.22.3836. Undla mõis, Undla kooli nr. A96 talu

⁹⁰ Undla vallamaja ümberehitamisele. (1940). – Virumaa Teataja, 18. märts, lk 2. [www] <https://bit.ly/3eg1MrG> (12.05.2020)

⁹¹ Oksjoniteade. (1940). Virumaa Teataja, 19 aprill, lk 8. [www] <https://bit.ly/2Ljr23A> (12.05.2020)

⁹² Samas

Pärast teist maailmasõda kasutati endist koolimaja ikka mitmesugusteks üritusteks. Näiteks veel 1950ndate lõpupoole ja 1960ndate alguses seal filme näitamas rändkino. Tiiu Uusküla andmetel kolhoosikontorit majas ei olnud.⁹³ Sootaguse kinnistu naabrid mäletasid, et majas peeti kolhoos „Punane Täht“ koosolekuid. Ka nemad kinnitavad, et kolhoosikontorit seal ei olnud. Kõige eredamalt on meeles, kui endise koolimaja ruumides näidati filme. Selle näiteks kõrval oleva kinokuulutus 1957. aastast (foto 9), Allmäe mäletamist mööda peeti majas ka 1970ndatel üks pulm.⁹⁴

Foto 9. Kinokuulutus 1957. aastast⁹⁵ (Lisa 13)

Undla endine koolimaja oli seisnud aastaid tühjana ning kogu ümbrus oli võssa kasvanud, nagu kõrval olevalt kahelt fotolt näha võib (fotod 10a ja 10b). 2000. aastal pani Kadrina vald Sootaguse maatükse 20 000 krooni eest müüki, mille ostis noor perekond Nirgi ehk minu vanemad.

Foto 10a ja 10b. Undla endine koolimaja 2000. aastal

⁹³ Tiiu Uusküla (16.03.2020). Algkool Sootagusel. Luise Grethen Nirgi. [Kirjalikud mälestused]. Kadrina

⁹⁴ Tiina Allmäe (07.03.2020). Algkool Sootagusel. Luise Grethen Nirgi. [Suulised mälestused]. Sootaguse küla

⁹⁵ Perekond Allmäe erakogu

Allpool olevatel fotodel 11a ja 11b on Sootaguse talumaja plaan (vasakul) ja ortofoto (paremal).

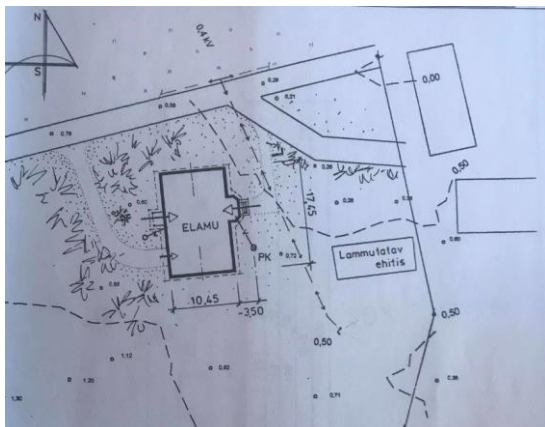

Foto 11a. Sootaguse maja asukoha plaan⁹⁶ Foto 11b. Maja asukoht Sootagusel 2018⁹⁷

Foto 12a. Maja ümbrus pärast ostmist 2000. 12b. Sama koht 2020. aastal⁹⁸

Fotod 13a ja 13b. Vaade õuele Kadrina-Vohnja teelt, sama koht 2020. a kevadel⁹⁹

Esimestel aastatel pärast maja ostmist oli palju tegemist nii ümbruse hooldamise (fotod 12a ja 12b) kui ka vana maja renoveerimisega. Peaaegu 100-aastane hoone tuli ümber ehitada (foto 13b). Lammutati abihoone (foto 14a), mis fotol 13a jääb paremale.

⁹⁶ Perekond Nirgi erakogu

⁹⁷ X-GIS. Maa-amet. [www] <https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/maainfo> (19.06.2020)

⁹⁸ Perekond Nirgi erakogu

⁹⁹ Samas

Fotod 14a ja 14b. Abihoone enne lammutamist aastal 2000, sama koht 2020. aastal.¹⁰⁰

Maja renoveerimine ja ümber ehitamine kestis ligi 10 aastat. Renoveerimise käigus tahtsime säilitada koolihoonet nii palju kui võimalik. Alles jäid vanad palkseinad, kaks korstnat ja teine korrus koos autentsete palktaladega. (Fotod 15a ja 15b)

Fotod 15a ja 15b. Vaade hoone seest, pildil palkseinad 2003, sama koht 2020. aastal¹⁰¹

Praeguseks on endine Undla algkool tundmatuseni muutunud. Peahoone kõrvale on juurde ehitatud abihoone ning puhkemaja. Helekollane maja jääb kõigile möödujatele silma ning ilmestab väikest Sootaguse küla Kallukse mägede vahel. (Foto 16¹⁰²)

**Foto 16.
Maja Sootagusel
11. mail 2020**

¹⁰⁰ Perekond Nirgi erakogu

¹⁰¹ Samas

¹⁰² Samas

Kokkuvõte

Minu uurimistöö teema „Elumaja Sootaguse maaüksusel“ uurimisprobleem keskendus Undla algkooli ajaloole Sootaguse külas alates 19. sajandist kuni 20. sajandi alguskümnenditeni, selgitades välja koolihoone saatuse pärast õppetöö lõppu selles 1930. aastast tänaseni, 2020. aastani.

Töö uurimismeetoditeks oli otsida ja läbi töötada erinevad allikmaterjalid (raamatud, ajalehed, arhiiviallikaid, internetimaterjalid). Kasutasin uurimistöö koostamisel autentseid materjale Rahvusarhiivist, näiteks Undla algkooli kohta koostatud aruandeid, õpetajate palgalehti, samuti kasutasin ka Undla valla protokollide raamatuid. Kuna kool tegutses ka ajal, mil Eesti oli Venemaa koosseisus, leidsin venekeelseid materjale, mille tõlkimine võttis küll aega, kuid materjal oli huvitav.

Teiseks uurimismeetodiks oli koguda mälestusi ümberkaudsetelt elanikelt ning Kadrina ajalooaga kursis olevatelt inimestelt. Oma panuse andis tööle Kadrina kodu-uuriija Tiiu Uusküla, kellelt sain pildi endisest kooliõpetajast Karl Sallost. Samuti sain Tiiu Uuskülalt teada, et 1950ndate alguses peeti endises koolimajas kolhoosi „Punane täht“ koosolekuid.

Tööd alustades oli plaan koguda mälestusi endiste Undla kooli õpilaste käest, kuid nende leidmine ei õnnestunud. Küsitlesin ka Sootaguse küla elanikke, uurides nende mälestusi, kokkupuuteid vana koolimajaga. Ka siit sain nii mõnegi huvitava infokillu. Kõige rohkem meenutati 50–60ndaid, kui majas käis rändkino, mille külastuselamused olid eredalt meeles.

Suurimaks jõupingutuseks oli Sootaguse maaüksuse elumaja ehk endise Undla algkoolihoone kohta kronoloogilise ajaloo koostamine. Sain teada, et minu elumaja ehitamise aasta on 1904, mida kinnitab ka ehitusregister. Üllatav oli minu jaoks aga see, et kooli ajalugu Sootaguse maaüksusel ei piirdu 1904. aastal ehitatud koolimajaga, vaid ulatub juba 19. sajandisse, kui koolipidajaks oli Undla mõis. Uurimistöö tulemusena sain teada, et enne nn uue koolimaja ehitamist 1904. aastal, asus meie maaüksusel ka endine, nn vana koolihoone, mille olemasolule viitavad allikad juba 1867. aastast. Seega on meie elukoht ajaloolises mõttes olnud teadaolevalt üle 60 aasta Sootaguse küla hariduselu keskpunktiks.

Meie elumajaga seotud Undla kooli ajalugu ning ka hoone hilisema saatuse täpset kronoloogiat ei mul õnnestunud allikate puudumisel kahjuks koostada. Näiteks ei olnud võimalik mingisugust infot saada ajaperioodist 1980–2000.

Uurimistööd koostades sain teada palju huvitavat Eesti koolihariduse kohta 19. sajandil ja 20. sajandi alguskümnenditel ning seda ka Undla algkooli näitel. Sain ülevaate ka teistest Kadrina kihelkonna koolidest sellel ajal. Töö tekitas minus suuremat huvi kodukoha ajaloo vastu ning ärgitas soovi seda edasi uurida.

Uurimuse koostamine andis mulle ajaloost hea ülevaate nii meie perekonnale kuuluvast 116-aastasest elumajast, samuti sain aimu üle 150-aastase talukoha ajaloost. Peale uurimist tunnen ennast rohkem meie majaga seotud – nüüd vaatan meie elupaika ning maja hoopis teise pilguga kui tean, kui ajaloolises mõttes olulises kohas meie kodu asub.

Tulevikus loodan, et minu uurimistööst on kasu ka järgnevatele põlvkondadele, samuti sain täiendada olulise autentse infoga omalt poolt Sootaguse küla ajalugu.

Kasutatud materjalid

Raamatud

Andresen, L. (1974). Eesti rahvakoolid 19. sajandil kuni 1880-ndate aastate koolireformini. Tallinn

Eesti ajalugu. V. Pärissorjuse kaotamisest Vabadussõjani. (2010). / Tegevtoimetajad T. Karjahärm, T. Rosenberg. Peatoimetaja S. Vahtre. Tartu: Õpetatud Eesti Selts

Piirimäe, P., Seppel M., Andresen A., Pajur A. (2015). Eesti ajaloo õpik gümnaasiumile, II osa. Rootsi ajast 1905. aastani. Kirjastus Avita

Tammik, R. (2005). Kadrina kihelkond läbi aegade. Pärnu: AS Trükk

XX sajandi kroonika. Eesti ja maailm. I osa, 1.01.1900 – 16.06.1940. (2002). / Aluskäsikiri Graf, M., toimetajad-koostajad Aasma, K. jt. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus

Artiklid

Kann, N. (1927). Kooliõpetajate palgad Saksamaal ja meil. – Päevaleht, 28. september. [www] <https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=paevalehtew19270928.2.7> (25.04.2020)

Paatsi, V. (2001). Seal kirjutab nüüd juba karjapoiss... Eesti rahvakooli muutumisi 1840–1886. I. – Akadeemia 2001, nr 5. [www] <https://bit.ly/3eWM311> (25.03.2020)

Elektroonilised materjalid

Andmed ja nimekirjad. Vabamu. [www] <http://okupatsioon.ee/et/andmed-ja-nimekirjad> (28.04.2020)

Keskkonna agentuur. Pärändkultuuri objekt: Undla koolimaja (272:KOO:006). (17.06.2009). <https://bit.ly/2Uhw0D7> (26.03.2020)

Genealoogilise andmestiku veebisait. Geni.com. [www] <https://bit.ly/2z5ye04> (1.04.2020)

Ajalehed

Kaja, 30. juuli, lk 5. [www] <https://bit.ly/3f0wHsP> (29.04.2020)

Olewik, 30. märts 1899. [www] <https://bit.ly/3dIEhrA> (27.03.2020)

Päevaleht, 6. veebruar 1928. [www] <https://bit.ly/3gq9ikD> (25.03.2020)

Virumaa Teataja, 3 jaanuar 1936. [www] <https://bit.ly/35R9Dss> (12.05.2020)

Virumaa Teataja, 20. veebruar 1935. [www] <https://bit.ly/2AOzVAu> (18.06.2020)

Virumaa Teataja, 18. märts 1940. [www] <https://bit.ly/3eg1MrG> (12.05.2020)

Virumaa Teataja, 19 aprill 1940. [www] <https://bit.ly/2Ljr23A> (12.05.2020)

Virumaa Teataja, 18. detsember 1935. [www] <https://bit.ly/2UZVJ37> (12.05.2020)

Uus Aeg, 15. veebruar 1903. [www] <https://bit.ly/2wxUz5X> (27.03.2020)

Waba Maa, 15. jaanuar 1930. [www] <https://bit.ly/2WhZP6x> (30.04.2020)

Teatmeteosed

- Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2018. [www] <https://www.eki.ee/dict/qs/> (27.03.2020)
- Eesti etümoloogiasõnaraamat. [www] <https://www.eki.ee/dict/ety/> (25.04.2020)
- Eesti kohanimeraamat. [www] <http://www.eki.ee/dict/knr/> (19.06.2020)
- Eesti keele seletav sõnaraamat. (2009). [www] <https://www.eki.ee/dict/ekss/> (26.04.2020)
- Eesti Teadusinfosüsteem. [www] https://www.etis.ee/CV/Vello_Paatsi/est (27.03.2020)

Intervjuud

- Tiina Allmäe (07.03.2020). Algkool Sootagusel. Luise Grethen Nirgi. [Suulised mälestused]. Sootaguse küla
- Tiiu Uusküla (16.03.2020). Algkool Sootagusel. Luise Grethen Nirgi. [Kirjalikud mälestused]. Kadrina

Kaardid

- X-GIS. Maa-amet. [www] <https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/maainfo> (19.06.2020)

Arhiivimaterjalid

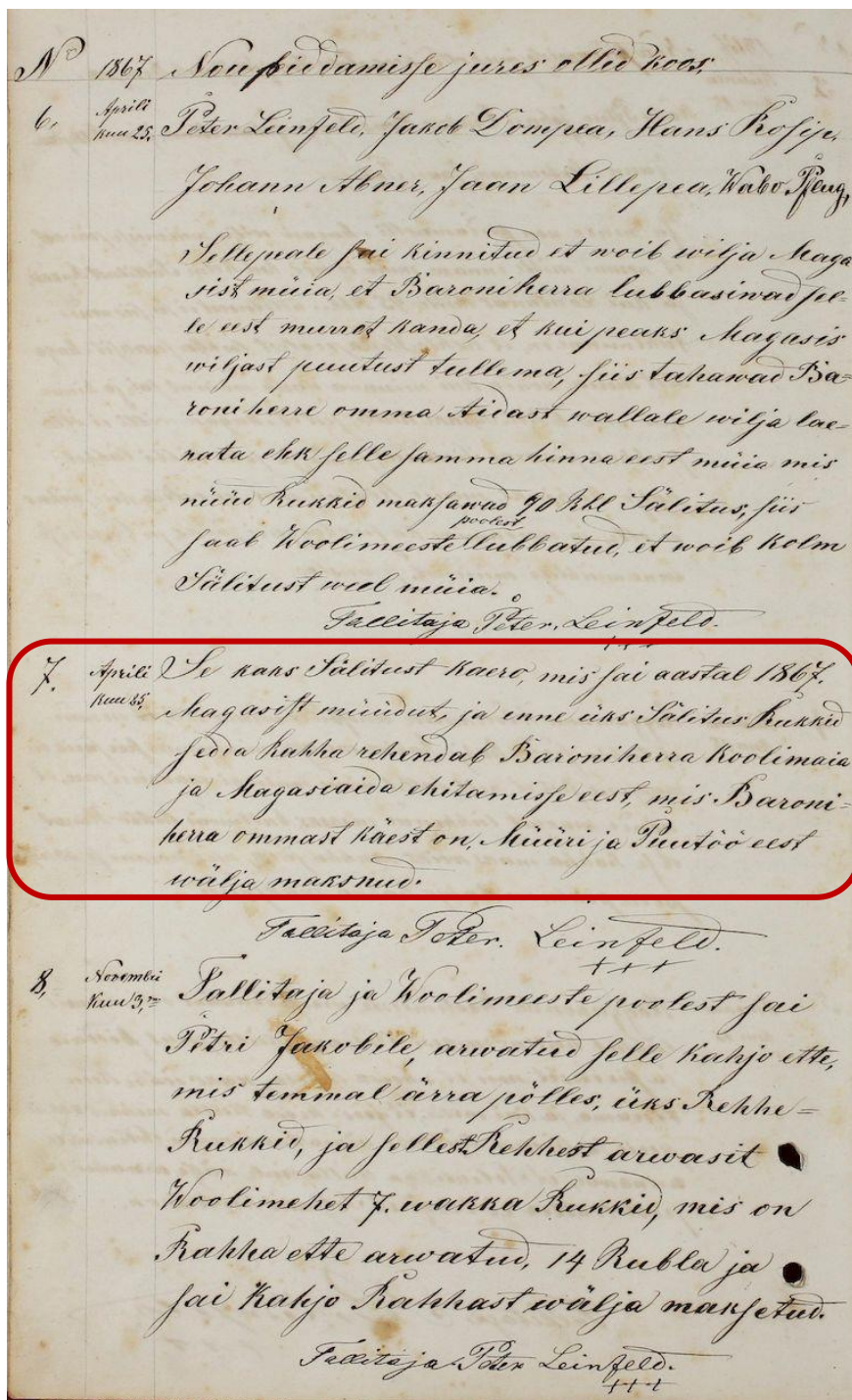
- EAA.5454.1.62. Andmed Virumaa algkoolide kohta. Undla algkool
- EAA.635.1.770.13. Õpetaja kutse taotlejate fotode album 1908. [www] <https://bit.ly/2yiyx8> (1.04.2020)
- EAA.78.1.208. *Списки лиц зачисленных в запас армии* (1905–1915)
- EAA.3882.1.18. Undla valla talitaja protokolliraamat. 11.02.1867–07.12.1885. [www] <https://bit.ly/2USIX5F> (27.03.2020)
- EAA.3822.1.3. Undla vallakooli aastaaruanded (1893–1917)
- EAA.3822.1.5. Aruanded võimlemise ja sõjalise õppuse kohta
- ERA.3138.3.263. Algkooliõpetajate palgalehed (Maidla vald – Undla vallani. Jaanuarist 1927 kuni märts 1928)
- ERA.62.28.19688. Undla kool nr A-96
- ERA.T-3.22.3836. Undla mõis Undla kooli nr. A96 talu
- ETMM 8279 Af 121:1/S2:106. Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum. [www] <https://www.muis.ee/museaalview/1706908> (26.03.2020)
- RM F 105:172. Undla algkool, Undla vald. Virumaa Muuseumid SA. [www] <http://www.muis.ee/museaalview/1307213> (25.05.2020)
- RM 4806 Ar1 1843:1. Virumaa Muuseumid SA

Fotod

- 1 – RM 4806 Ar1 1843:1. Virumaa Muuseumid SA. (RM_4806Ar11843_1_2_pisipilt.jpg.) [www] <https://www.muis.ee/museaalview/3081812> (26.03.2020)
- 2 – EAA.3882.1.18. Undla valla talitaja protokolliraamat. 11.02.1867-07.12.1885. [www] <https://bit.ly/2USIX5F> (27.03.2020)
- 3 – RM F 105:172. Undla algkool, Undla vald. Virumaa Muuseumid SA. [www] <http://www.muis.ee/museaalview/1307213> (25.05.2020)
- 4 – EAA.635.1.770.13. Õpetaja kutse taotlejate fotode album 1908. [www] <https://bit.ly/2yiyx8> (1.04.2020)
- 5 – Tiiu Uusküla erakogu
- 6 – ETMM 8279 Af 121:1/S2:106. Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum. [www] <https://www.muis.ee/museaalview/1706908> (26.03.2020)
- 7 – ERA.62.28.19688. Undla kool nr A-96
- 8 – Virumaa Teataja, 19 aprill 1940, lk 8. [www] <https://bit.ly/2Ljr23A> (12.05.2020)
- 9 – Perekond Allmäe erakogu
- 10a – EVM N 400:121. Sootaguse külakool, hilisem vaestemaja, tagantvaade. (2000). Eesti Vabaõhumuuseum SA. [www] <https://www.muis.ee/museaalview/3315194> (19.03.2020)
- 10b – EVM N 400:123. Sootaguse külakool, hilisem vaestemaja, tagantvaade. (2000). Eesti Vabaõhumuuseum SA. [www] <https://www.muis.ee/museaalview/3315195> (19.03.2020)
- 11b – X-GIS. Maa-amet. [www] <https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/maainfo> (19.06.2020)
- 11a, 12–16 – Perekond Nirgi erakogu

LISAD

Lisa 1. Väljavõte Undla valla talitaja protokolliraamatust 25. aprillil 1867

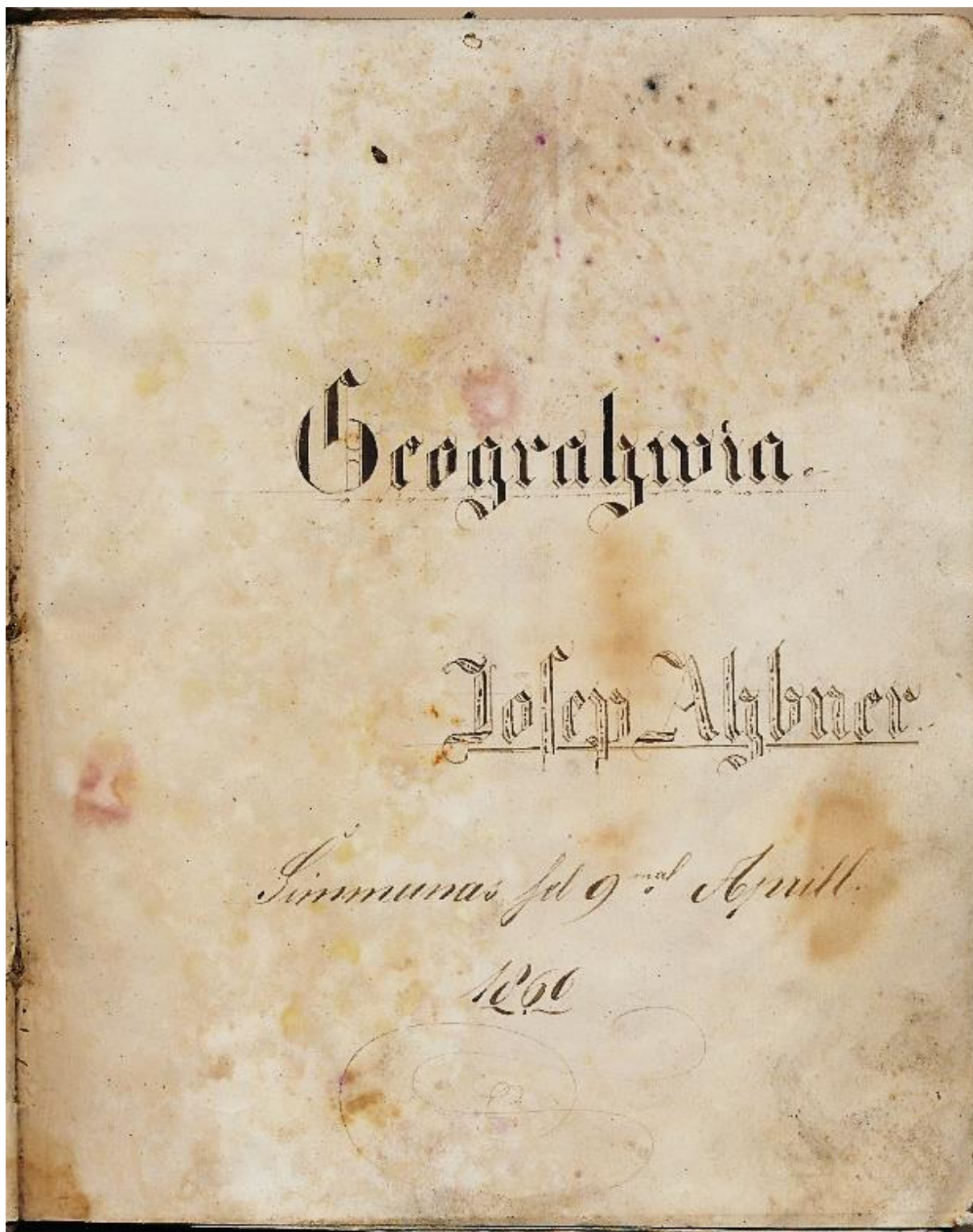

Märgitud tekst väljavõttes:

Allikas: EAA.3882.1.18. Undla valla talitaja protokolliraamat. 11.02.1867-07.12.1885.

[www] <https://bit.ly/2USIX5F> (27.03.2020)

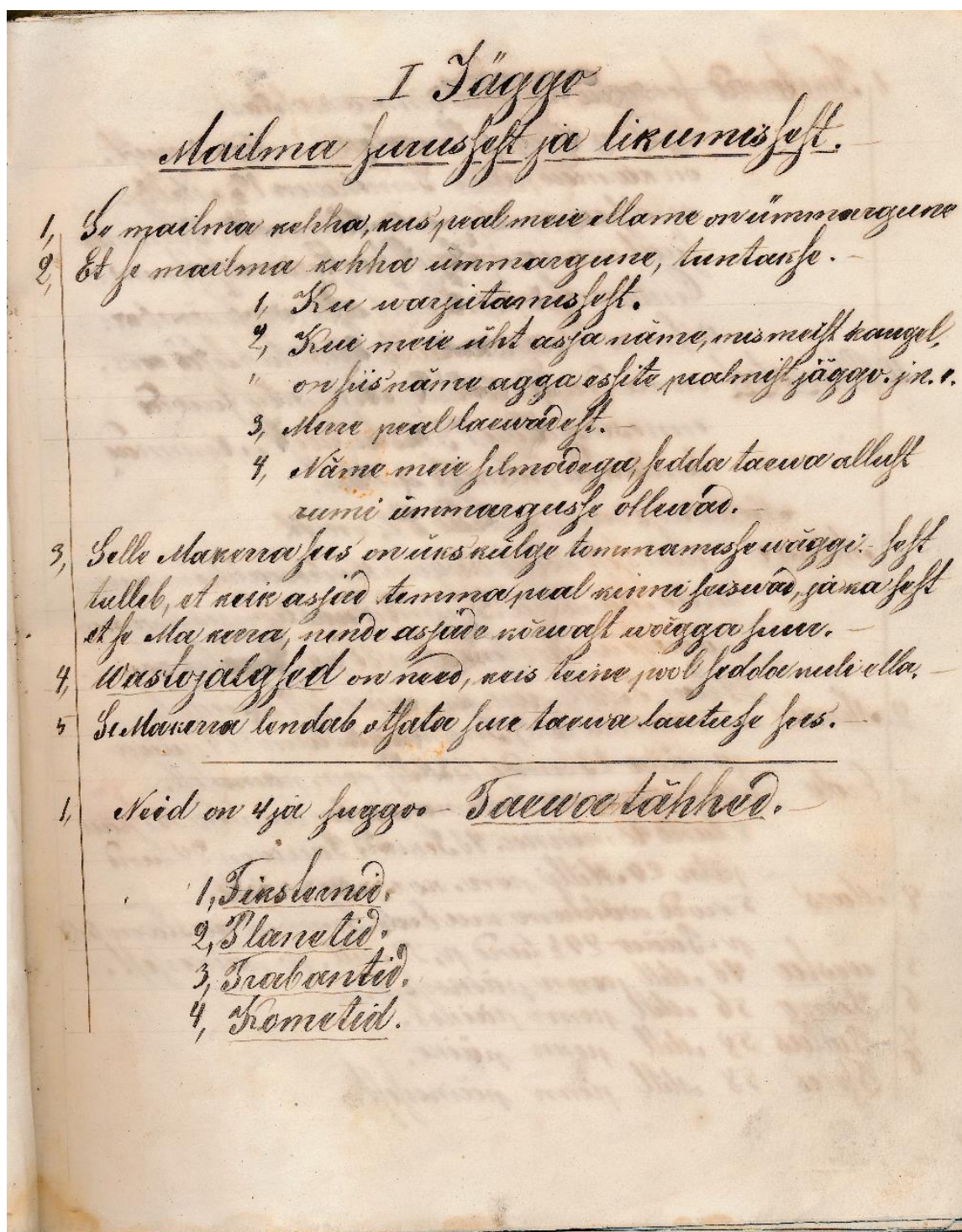
Lisa 2. Undla koolmeistri Joosep Abneri konspekti esikaas. „Geograafia“. 1869. aastal

Allikas:

RM 4806 Ar1 1843:1. Virumaa Muuseumid SA. (RM_4806Ar11843_1_2_pisipilt.jpg.)
[www] <https://www.muis.ee/museaalview/3081812> (26.03.2020)

Arhivaali materjal: paber; mõõdud: kõrgus: 21.7 cm; laius: 18.5 cm

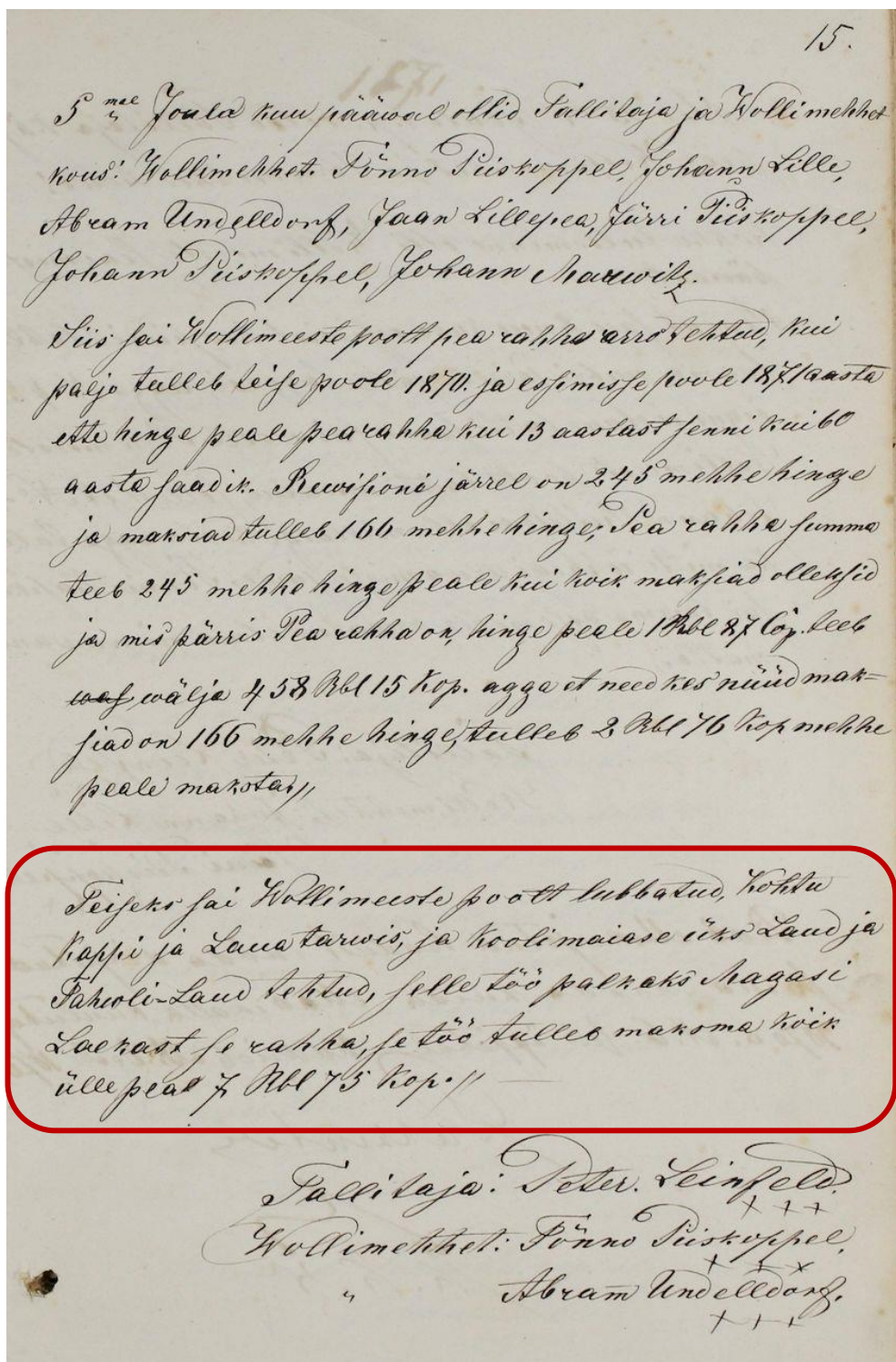
Allikas:

RM 4806 Ar1 1843:1. Virumaa Muuseumid SA. (RM_4806Ar11843_1_3_pisipilt.jpg).

[www] <https://www.muis.ee/museaalview/3081812> (26.03.2020)

Arhivaali materjal: paber; mõõdud: kõrgus: 21.7 cm; laius: 18.5 cm

Lisa 4. Väljavõte Undla valla talitaja protokolliraamatust 5. detsembril 1870. aastal

Märgitud tekst protokollis: Teiseks sai volimeeste poolt lubatud kohtu kapi ja laua tarvis ja koolimajasse üks laud ja tahvilaud tehtud, selle töö palgaks magasilaekast see raha, see töö tuleb maksuma kõik ülepea 7 rubla ja 75 kopikat.

Allikas:

EAA.3882.1.18. Undla valla talitaja protokolliraamat. 11.02.1867-07.12.1885. [www] <https://bit.ly/3azjIMI> (27.03.2020)

Lisa 5. Väljavõte Undla valla talitaja protokolliraamatust 11. oktoober 1885

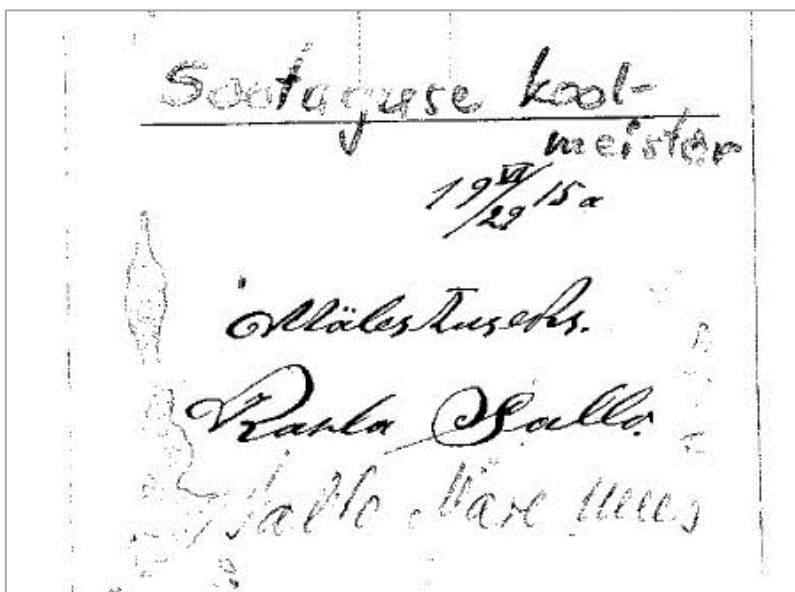
1885.

Kuu. päev	Arv.	Undla kogunonua koolmeeste kogu, kogunonua nõu hülmi ja Põtkonõllid	Tähtsus.
11. oktoober		<p>Joosep Abner edespidi 100 rubla palka jalk. Se on mõisa herra poolest maad mis 15 rubla renti arvatud, peale selle maksab mõisa herra 30 rubla puhast raha.</p> <p>2, Vald maksab valla laekast 55 rubla peale selle saab koolmeister 5 rubla, kooli- maja valgustamiseks tule raha.</p> <p>3, Mõisa herra annab kütteks 12 sülda puid, mis vald raiub ja välja veab.</p> <p>4, Koolimaja hoonete parandamine on valla. Ka on koolmeister Joosep Abner valla maksudest lahti.</p> <p>Et valla raha muresidest kirjutada palka enam ei saa, siis saab kogunonua kirju- ta palka üle valla kohta ole peast kirja- tad, nõnda et 4te päeva peremee man-</p>	

11. oktoobril 1885. aastal otsustati, et koolmeister Joosep Abner saab edaspidi 100 rubla palka. See summa koosnes: “See on mõisa herra poolest maad, mis 15 rubla renti arvatud, peale selle maksab mõisa herra 30 rubla puhast raha. Vald maksab valla laekast 55 rubla. Peale selle saab koolmeister 5 rubla, koolimaja valgustamiseks tule raha. Mõisa herra annab kütteks 12 sülda puid, mis vald raiub ja välja veab. Koolimaja hoonete parandamine on valla [hooleks]. Ka on koolmeister Joosep Abner valla maksudest lahti.”

Allikas: EAA.3882.1.18. Undla valla talitaja protokolliraamat. 11.02.1867-07.12.1885. [www] <https://bit.ly/2UDHRKN> (27.03.2020)

Lisa 6. Sootaguse koolmeister Karla Sallo 29. juunil 1915

Allikas: Tiiu Uusküla erakogu

Lisa 7. Sootaguse koolimajas tuletõrje naisjasokonna asutamiskoosolek 1935

Tuletõrje naisjaoskond Undla-Sootagusele. Viimasel jõulupühäl peetakse Sootaguse koolimajas Undla-Sootaguse tuletõrje naisjaoskonna asutamiskoosolek. Naisjaoskonna asutamine on tingitud ühingu järjest suurenevast tegemusest. Nii tulewad ühingul uuel aastal korraldamisele 10-a. juubeli pidustused ja suvel kohaliku omavalitsuspiirkonna tuletõrje ühingute vahelised mõistluspidustused.

Allikas: Tuletõrje naisjaoskond Undla-Sootagusele. (1935). — Virumaa Teataja, 18. detsember, lk 5. [www] <https://bit.ly/2UZVJ37> (12.05.2020)

Lisa 8. Sootaguse koolimajas tuletõrjeühingu naisjaoskonna asutamiskoosolek 1935

Undla naised organiseerusid.

27. detš. peeti Undla Sootaguse koolimajas kohaliku tuletõrje ühingu naisjaoskonna asutamiskoosolekut, millest ümbruskonnana perenaised ja peretütred elawalt osa wõtšid. Koosolekul andis ühingu peamees S. Kübarsepp ülewaate tuletõrje naisjaoskonna ülesannetest ja ühtidest, mille järgi algatus üksmeelsest heaks kiideti. Jaoskonnale waliti wiieliikmeline juhatus järgmises koosseisus: prl. M. Poppel, esinaine, pr. S. Uudeldorf, warahoidja ning prld. J. Maasik, S. Mäe ja pr. A. Siispõl.

Kuna tuletõrje ühing ühes asutatud naisjaoskonnaga kohapeal ainukeseks organiseerituna on, wõib neist tulewikus elawat tegewust loota. Wõimalusi selleks annab awar endine Sootaguse koolimaja, millele möödunud aastal tulet. ühingu poolst ehitati ka nägus näitelawa.

Allikas: Undla naised organiseerusid. (1936). – Virumaa Teataja, 3 jaanuar, lk 5. [www]

<https://bit.ly/35R9Dss> (12.05.2020)

Lisa 9. Eesti Vabariigi 17. aastapäeva tähistamine Undla koolimajas 23. veebruaril 1935

Undla-Sootaguse tulet.ühing korraldab Vabariigi 17. aastapäeva aktuse endises Sootaguse koolimajas laup., 23. veebr. j. a. kell 20.00. Waimuliku talituse peab kõster G. Karlson, kõneleb malewonna pealik P. Bedisjon. Aktusel esineb meeskoor hra R. Rosenbergi juhatusel. Võpnl omawaheline kooswiibimine

Allikas: Vabariigi aastapäeva pidustusi maal. (1935). – Virumaa Teataja, 20. veebruar, lk 2. [www] <https://bit.ly/2AOzVAu> (18.06.2020)

Lisa 10. Undla-Sootaguse Vabatahtliku Tuletõrje Ühingu 10. a juubelpidustuste plakat
15. märtsil 1936. aastal

Undla-Sootaguse Vabat. Tulet. ühingu

10 a. juubeli- pidustused

15. märtsil 1936. a. Sootaguse koolimajas.

I. Kell 16.00

Koosviibimine peolauas

II. Kell 20.00

»Muretute ülemlaul«

(Saaremaa kraavikaevajad.)

A. Antsoni nali 2 vaatuses.

≡ TANTS ≡

Koosviibimisele ja tantsule mängib Kadrina
V. T. U. orkester.

Peo lappi eell. 04.00 hommikul

Lauakaarti hind 1 kr. Pääsmete hinnad peole: Eeskavale
30 senti, tantsule 25 senti.

JUHATUS.

PROFESSORILISE KARTSINGU

Allikas: ETMM 8279 Af 121:1/S2:106. Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum.
ETMM8279Af121_1_av_pisipilt.jpg. [www] <https://www.muis.ee/museaalview/1706908>
(26.03.2020)

Lisa 11. 14. juulil 1937. aastal koostatud Undla koolimaja piiriakt

Piirid.

1937aasta 14 juulil mina vannutatud maamõõti August Munn
vannutasin Virumaaal, Uudla wallas, Uudla mõisa järel oleva talu
maakoha, Uudla kooli A piire. Piirid saavad piiridest ja
mõõdetud looduses olevat piirimärgide järel. Piiride vundament ja
mõõtmised piiritähiseid ei ole. Mõõdetud maad piires umb Uudla
wallavalitsuse järelt ole end. koolimehi, misde praegu Uudla walla
väestemajandus kantlatare liivikutele maale on peenim Uudla
wallavalitsuse kantlatare alused, misde peenim walla nimel kinnistamat.

Uudla kooli A piirimehed loendama, et piirid misde
omanduses olevat maad ja nime nimelud kinnistatabel ja misde
looduses teade ja et misde nime kolt. väiselasi ei ole.

Toomari A talumaasika omanik: J. Jaanpuu.

Pilli A V

Uudla walla omanik nimele "K. Kullas" ja
K. Kullas

[Signature]

A. Munn

Vannutatud maamõõtja.

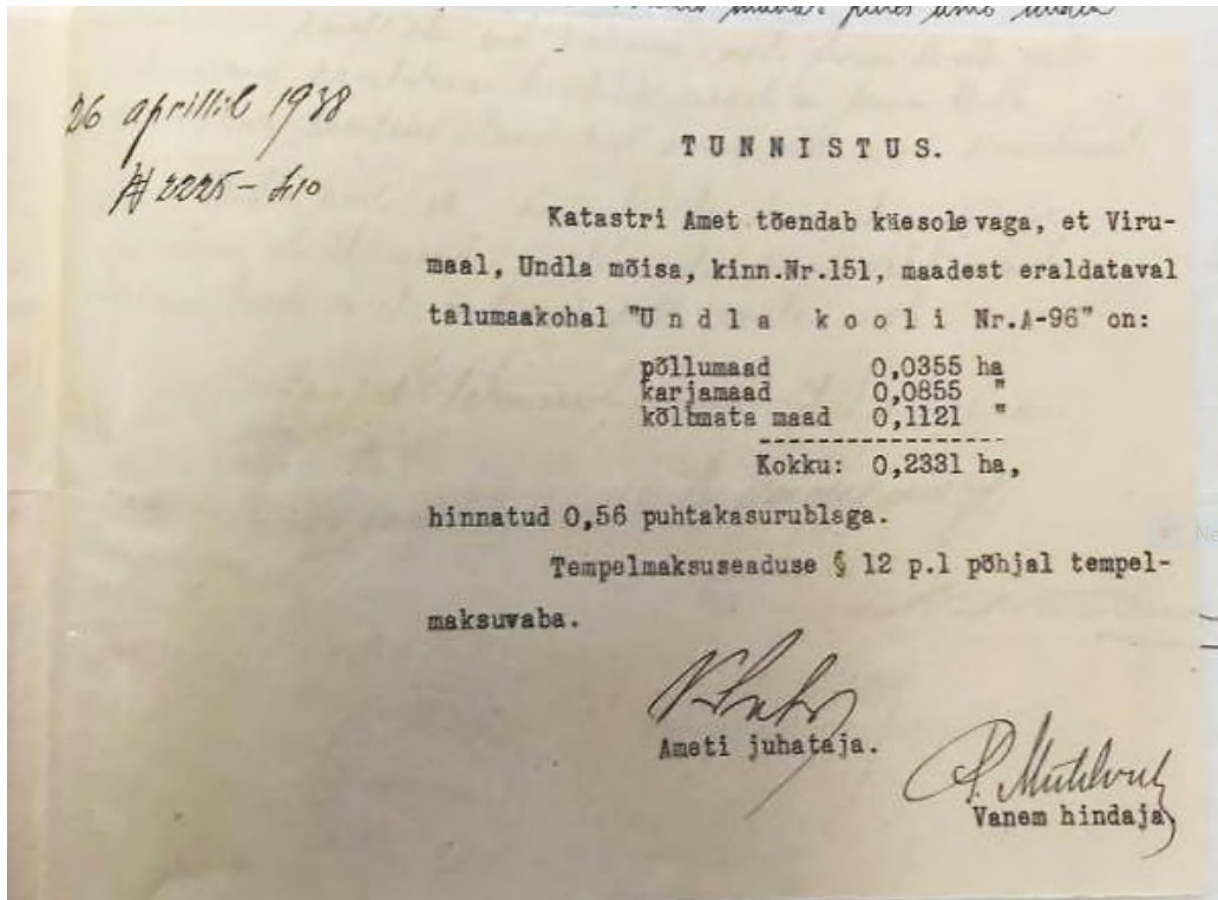

Plaan Maamõõte seaduse § 34 korrus registreeritud.

Tallinnas, "26" aprillil 1937 a.
Rg. N 410

[Signature]
Katastrimehe juhataja
Katastri kontrollör

Lisa 12. Katastri Ameti tunnistus talumaakoha „Undla kooli nr A-96“ oleva maaeraldatuse kohta 1938. aastal

Allikas: ERA.62.28.19688. Undla kool nr A-96

Lisa 13. Kinokuulutus 1957. aastast

Tapa rajooni TSN TK Kultuuriosakonna RÄND

KINO

Nr. 66 annab etenduse *Sotsiaals*
"99" *veel* 1957 a.
algusega kell 15³⁰
Kunstilise filmiga:

Verine tee

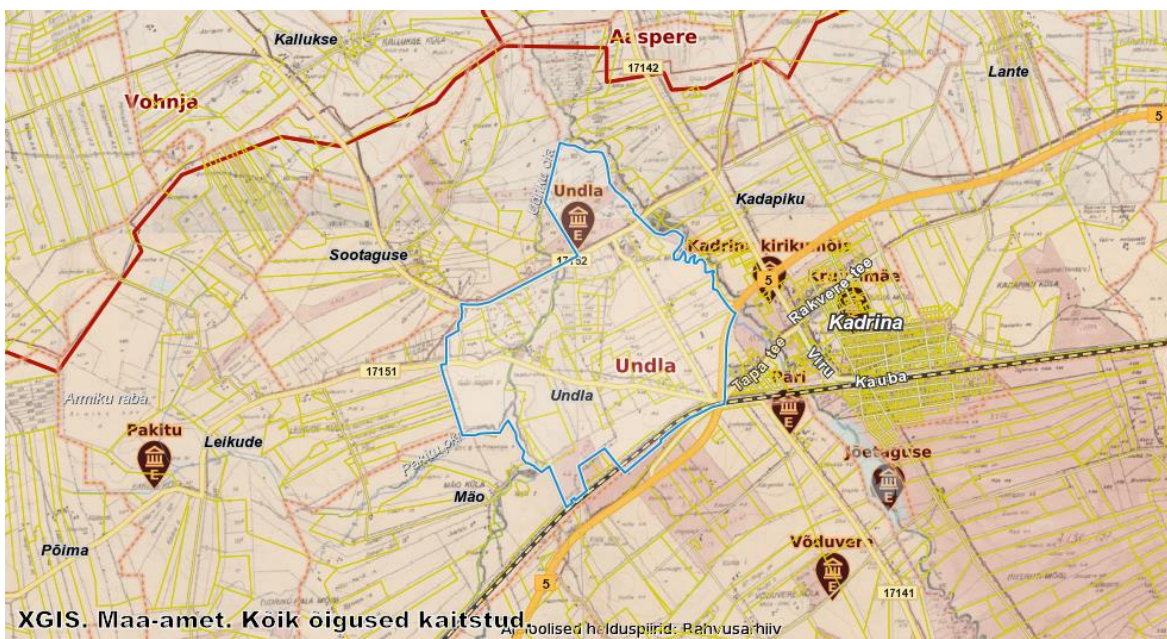
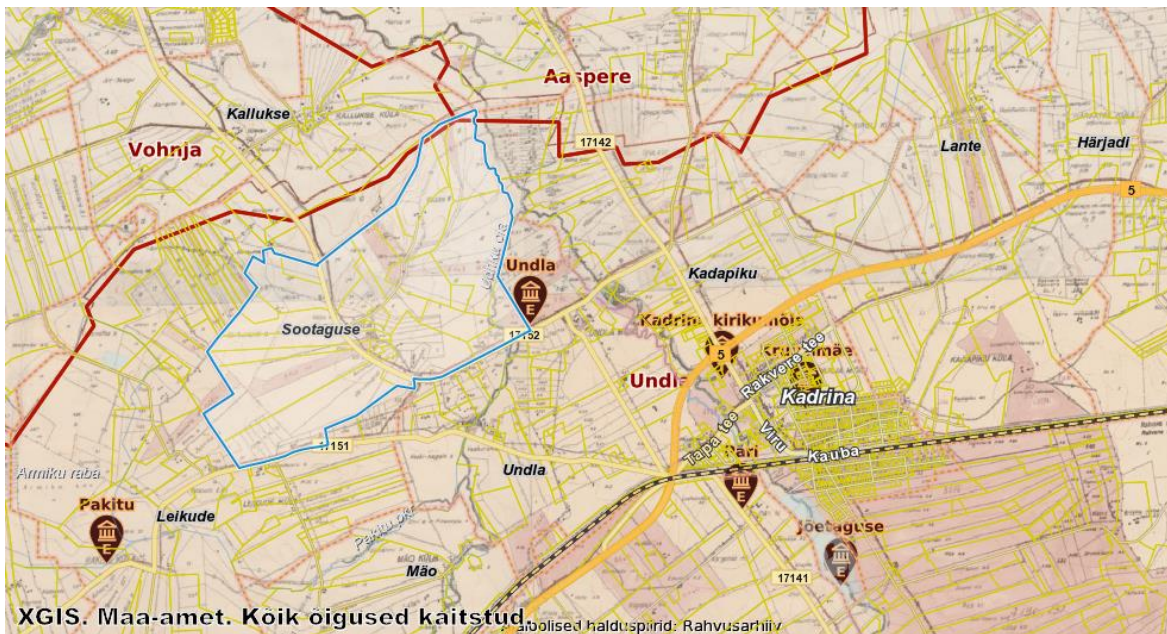
Kinomaanid _____ Kinograafid _____

Teatrite hooned: Täiskasvanute rüh. 2.- (Kasvatustöötajad lastele teat. 10. a. vanuses ja
epõõsmed tulevad alul hoida kuni suuna lõpuni ning sõitede kontrolli nõ

Tapa Rajooni TSN TK Kõrge
Tapa, Lülake t. 22, telef

Allikas: Perekond Allmäe erakogu

Lisa 14. Sootaguse küla ja Undla küla kaardid

Allikas:

XGIS. Maa-amet. [www] <https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/ajalooline> (2.07.2020)